

2016-2017

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΔΙΤ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εισαγωγή στο Δίκαιο Τεχνικών Έργων	2
1.1. Η φυσιολογία του Δικαίου Τεχνικών Έργων	3
1. 2. Κατηγορίες λειτουργών αρμόδιων για θέματα ασφάλειας και υγείας	8
1.2.1. Τεχνικός ασφαλείας και γιατρός εργασίας	9
1.2.2. Συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια	25
Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 1	31
Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 1	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ο προσυμβατικός έλεγχος του Κράτους στις δημόσιες συμβάσεις	34
2.1. Ο έλεγχος διασφάλισης της διαφάνειας από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης	34
2.2 Ο έλεγχος νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο	38
2.3 Ο έλεγχος από την Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων	41
Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 2	42
Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 2	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Νομικό καθεστώς των ΣΔΙΤ	44
3.1 Επιλέξιμοι δημόσιοι φορείς και έννοια των ΣΔΙΤ	44
3.2 Η καινοτομία της εταιρείας ειδικού σκοπού	45
3.3 Ευρύτερες ρυθμίσεις για τις ΣΔΙΤ	46
Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 2	50
Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 2	51
Συγκεντρωτικός κατάλογος ελέγχου Α. Εκφώνηση	52
Συγκεντρωτικός κατάλογος ελέγχου Β. Λύση	53
ΣΥΝΟΨΗ	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εισαγωγή στο Δίκαιο Τεχνικών Έργων

Η μείζων διάκριση που γίνεται στο δίκαιο είναι σε δημόσιο και ιδιωτικό, κριτήριο της οποίας μπορεί να θεωρηθεί η άσκηση δημόσιας εξουσίας. Όταν δηλαδή το Κράτος ή ένα άλλο δημόσιο νομικό πρόσωπο συμπεριφέρεται κυριαρχικά, δηλώνοντας τη βούλησή του μονομερώς ή, εφόσον πρόκειται για σύμβαση, με τρόπο υπέρτερο σε σχέση με τη βούληση του αντισυμβαλλομένου του, δημιουργείται μία έννομη σχέση του δημοσίου δικαίου, για παράδειγμα η φοροδοτική υποχρέωση του φορολογουμένου έναντι του Κράτους.

Αντίθετα, όταν τα υποκείμενα μίας έννομης σχέσης είναι ιδιώτες ή και δημόσιο νομικό πρόσωπο που στη συγκεκριμένη περίπτωση επιλέγει να μην ασκήσει την προαναφερθείσα εξουσία της επιβολής, αυτή υπάγεται στους κανόνες του ιδιωτικού δικαίου. Άρα, το κοινό δίκαιο των συναλλακτικών και γενικότερα των βιοτικών σχέσεων είναι το ιδιωτικό, προς το οποίο αντιδιαστέλλονται οι εξαιρετικού χαρακτήρα ρυθμίσεις του δημοσίου δικαίου, οι οποίοι διασφαλίζουν με τρόπο προνομιακό τα συμφέροντα του Κράτους αν και δεν απουσιάζουν και εκείνοι οι κανόνες που προστατεύουν τον ιδιώτη έναντι της εξουσίας.

Αν θεωρείται αδόκιμη η μνεία δικαίου συγκεκριμένου τεχνικού μέσου, μπορεί να γίνεται λόγος για τους ειδικούς κανόνες της νομοθεσίας για αυτό.

Πλην όμως, θα μπορούσε να υιοθετηθεί μία ευρύτερη θεώρηση έτσι ώστε να γίνεται λόγος για δίκαιο παρά για νομοθεσία. Μάλιστα, δεν είναι αδόκιμο κάτι τέτοιο δεδομένου ότι ο όρος χρησιμοποιείται στο κατασκευαστικό πεδίο, ιδίως για να δηλωθεί το Δίκαιο Δημοσίων Έργων. Ο όρος αυτός είναι γενικός και επομένως, όσο και αν επικεντρώνεται στην κείμενη νομοθεσία, καλύπτει σφαιρικά την παραγωγή και εφαρμογή των οικείων κανόνων. Επομένως, ενσωματώνονται στοιχεία όπως τυχόν νομικά έθιμα, η ερμηνεία των κανόνων από τη Δημόσια Διοίκηση και η νομολογία των δικαστηρίων και των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών. Υποδηλώνει επίσης την ύπαρξη ενός αυτοτελούς κλάδου του δικαίου, για τα τεχνικά έργα (ή έστω επιμέρους κλάδων του δικαίου για επιμέρους θέματα τεχνικής φύσεως). Άρα, μπορεί να χρησιμοποιείται στην επιστήμη ο όρος «Δίκαιο Τεχνικών Έργων», όπως γίνεται και για τους επιμέρους κλάδους του.

1.1. Η φυσιогνωμία του Δικαίου Τεχνικών Έργων

Το Δίκαιο Τεχνικών Έργων αποτελεί μία σπουδαία περιοχή του νομικού φαινομένου, η οποία παρουσιάζει κυρίως τα εξής ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

α. Ο ιστορικός χαρακτήρας

Πρόκειται για ρυθμίσεις, μερικές από τις οποίες έχουν τις ρίζες τους στο νομικό σύστημα των αρχαίων χρόνων. Πράγματι, καθώς η τεχνική είναι σύμφυτη με τον υλικό πολιτισμό, διέπει την εξέλιξη του πολιτισμού από την αρχαιότητα και δεν θα μπορούσε να μην υπαχθεί σε νομικές ρυθμίσεις.

Ειδικότερα, μόνο όταν ο άνθρωπος κατάφερε να απελευθερωθεί από την υποδούλωσή του στην κυνηγετική και αλιευτική οικονομία, μπόρεσε να αναπτύξει κάποια μορφή πολιτισμού και συνεπώς και την αρχιτεκτονική. Η απελευθέρωση αυτή, που ήταν η πρώτη επανάσταση της ιστορίας του, ξεκίνησε στις μεγάλες παραποτάμιες κοιλάδες και στα δέλτα των ποταμών, εκεί όπου το σκουρόχρωμο χώμα των προσχώσεων ήταν γόνιμο και τα καλάμια αποτελούσαν ένα πρόσφορο δομικό υλικό¹. Η γεωργική επανάσταση οδήγησε και στη δημιουργία του δικαίου σε γραπτή μορφή. Το πρώτο δίκαιο που αφορούσε τη διαμοίραση των αγαθών στην κοινωνία αυτής της τεχνολογικής περιόδου θεσπίστηκε στη Μεσοποταμία, στο σημερινό Ιράκ. Πρόκειται για τον κώδικα του Χαμουραμπί, η φήμη του οποίου το έκανε για περισσότερα από 2.000 χρόνια βάση της νομοθεσίας των λαών της Μέσης Ανατολής².

Εξάλλου, επισημαίνεται ότι το Δίκαιο Δημοσίων Έργων έχει μεγάλη ελληνική παράδοση³. Η αποστράγγιση της λίμνης Πτεχών, κοντά στην Ερέτρια της Εύβοιας αποτέλεσε αντικείμενο σύμβασης παραχώρησης δημοσίου έργου με το σύστημα της αυτοχρηματοδότησης, η οποία εξασφαλίστηκε από τον εργολάβο με την παραχώρηση του δικαιώματος καλλιέργειας των εκτάσεων που θα προέκυπταν για μία δεκαετία. Τα κίνητρα που δόθηκαν για το έργο αυτό, στο οποίο συνεργάστηκαν περισσότερες από δέκα πόλεις – κράτη, ήταν ότι τα εισαγόμενα υλικά για την κατασκευή του ήταν ελεύθερα δασμών, οι ξένοι εργάτες εργάζονταν ελεύθερα και τα παραγόμενα προϊόντα ήταν ελεύθερα φόρων. Οι ρυθμίσεις για τη δασμολογική και φορολογική ατέλεια και

¹ Ρ. Φυρνώ – Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σσ. 11-12.

² Χ. Μπαντάουη, *Ο Κώδικας του Χαμουραμπί in Η ιστορία του δικαίου*, Ελευθεροτυπία 2 Μαΐου 2003, *Ιστορικά* 183, σ. 10.

³ Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Δημοσίων Έργων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 2005, σ. 244.

την ελευθερία παροχής υπηρεσιών αλλοδαπών ηχούν επίκαιρες αλλά υιοθετήθηκαν στα μέσα του τέταρτου αιώνα π.Χ. στην Ελλάδα. Πρόκειται για την πρώτη γνωστή σύμβαση κατασκευής δημοσίου έργου με τη συνεργασία περισσότερων κρατών και μάλιστα με το σύστημα της παραχωρήσεως⁴.

Αντίστοιχα, αν ο Χαιρεφάνης παραδίδεται ως ο πρώτος εργολάβος που ανέλαβε με δημόσια σύμβαση την κατασκευή και εκμετάλλευση ενός έργου, ο Ιππόδαμος θεωρείται ως ο πρώτος ρυμοτόμος. Στο μεγάλο αυτό αρχιτέκτονα και πολεοδόμο της κλασικής αρχαιότητας ο Περικλής ανέθεσε την αναδόμηση του Πειραιά και του λιμανιού του. Ο μεγαλοφυής Μιλήσιος ανασυγκρότησε το επίγειο της Αθήνας καθιστώντας το ωραιότερο και από αυτήν, εφαρμόζοντας ένα σχέδιο το οποίο η Ιστορία της Πολεοδομίας αναφέρει ως «Ιπποδάμειον τρόπον»⁵. Έχει παραλληλιστεί η ταξινομημένη αυτή διαίρεση του Πειραιά με σκακίερα ενώ οι αρχαιοελληνικές πόλεις, και η Αθήνα, κατά κανόνα δεν διακρίνονταν από πολεοδομική ευταξία. Ένα ακόμη αξιοσημείωτο στοιχείο στην περίπτωση του «Φειδία της Πολεοδομίας», τυπικό για το γεγονός ότι παλαιότερα δεν υπήρχε η αυστηρή διάκριση των επιστημών όπως σήμερα, είναι ότι ασχολήθηκε και με το πολιτειακό ζήτημα όντας εισηγητής σχετικού συστήματος.

Εξάλλου, οι Αθηναίοι είχαν καθορίσει «Βιομηχανική Ζώνη», με την έννοια ότι οι ρυπαίνουσες «βιομηχανίες» εγκαθίσταντο υποχρεωτικά μακριά από το άστυ, ανάλογα με τον κλάδο τους και μόνο για την κεραμική και αγγειοπλαστική επιτρεπόταν η ίδρυσή τους στον Κεραμικό⁶. Είναι πράγματι εντυπωσιακό ότι η βόρεια αυτή συνοικία της Αθήνας συνδέεται ετυμολογικά με την ασκούμενη τέχνη της κεραμικής.

Αυτό που έγινε με τη γλυπτική, το δράμα, τους νόμους και τη φιλοσοφία επαναλήφθηκε και με την αρχιτεκτονική: αναζητήθηκε η τελειότητα, μέσα σε αυστηρά καθορισμένα πλαίσια. Οι αρχαίοι Έλληνες διέπρεψαν σε πολλούς τομείς, και μάλιστα και ως μηχανικοί⁷.

Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι το υδραυλικό σύστημα της αποχετεύσεως των ομβρίων υδάτων των μινωικών ανακτόρων είναι το τελειότερο της αρχαίας

⁴ Α. Τζικα – Χατζοπούλου, *Κατασκευή Δημοσίων Έργων. Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία. Νομολογία – Σχόλια*, Έκδοση Παπασωτηρίου, Αθήνα 1994, σ. 511.

⁵ Π. Κυριακόπουλος, *Τεχνική Νομοθεσία*, Σύγχρονη Εκδοτική Αθήνα 2001, σσ. 3-4.

⁶ Π. Κυριακόπουλος, *Αρχαίο ελληνικό δίκαιο*, Σύγχρονη Εκδοτική Αθήνα, σ. 418.

⁷ Contra Ρ. Φυρνών – Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σ. 36.

ιστορίας⁸. Επιπροσθέτως, είναι αξιομνημόνευτο το μεγαλύτερο τεχνικό έργο της μυκηναϊκής περιόδου, η αποστράγγιση της λίμνης της Κωπαΐδας από τους Μινύες του Ορχομενού γύρω στο 1.400 π.Χ.⁹.

Εξάλλου, οι Έλληνες δεν αποτέλεσαν ναυτικό λαό μόνο με την έννοια ότι εμπορεύονταν αρκετά, φθάνοντας μέχρι την Ισπανία στη Δύση και μέχρι τον Εύξεινο Πόντο στην Ανατολή¹⁰. Έχοντας τελειοποιήσει τη ναυπηγική τέχνη, επέδειξαν μία σημαντική παρουσία στις θάλασσες του τότε γνωστού κόσμου. Το φιλομαθές αυτό έθνος δεν ασχολήθηκε με τη ναυτιλία αποκλειστικά για την εμπορία αλλά και για τη θεωρία, μελετώντας τη φύση και τις ανθρώπινες κοινωνίες πέρα από τη μητροπολιτική Ελλάδα.

β. Ο θεμελιώδης χαρακτήρας

Πρόκειται για ρυθμίσεις οι οποίες αποτελούν τη βάση των κοινωνικών και οικονομικών πτυχών της ανθρώπινης συμβίωσης. Θα ήταν ίσως αδύνατη η λειτουργία μίας Πολιτείας χωρίς την παραγωγή και εφαρμογή κανόνων για καίρια ζητήματα όπως η εκτέλεση δημοσίων έργων. Το θεμελιώδες του δικαίου αυτού έχει μία τυπική διάσταση, καθώς στοιχεία του ενυπάρχουν στο ίδιο το Σύνταγμα που αποτελεί τη βάση του νομικού συστήματος μίας χώρας λόγω της ιεραρχίας των πηγών του δικαίου, και μία ουσιαστική, η οποία αφορά τη σπουδαιότητα του περιεχομένου του. Ο ίδιος ο τεχνικός χαρακτήρας μίας κατασκευής συνεπάγεται τη λήψη υπόψη ορισμένων βασικών προδιαγραφών. Η τήρηση αυτών των κανόνων είναι τόσο σημαντική που κατέστη νομικά δεσμευτική.

Ο θεμελιώδης χαρακτήρας του δικαίου τεχνικών έργων συνδέεται και με τα προαναφερθέντα για τον ιστορικό του χαρακτήρα, ιδίως όσον αφορά την ιδιοφυία του ελληνικού πολιτισμού. Για παράδειγμα, δεν είναι τυχαίο ότι η κατασκευή του Οίκου αποτελεί συστατικό στοιχείο, ήδη σε ετυμολογικό επίπεδο, ενός από τους κεντρικούς θεσμούς του ιδιωτικού δικαίου, δηλαδή της Οικογένειας. Πιο εντυπωσιακή είναι η λειτουργία που επιτελεί ο χώρος της Αγοράς, που διαθέτει μία αξιοπρόσεκτη πολυσημία. Πράγματι, αυτό που διαφοροποιούσε έναν Έλληνα από έναν Πέρση ήταν

⁸ Δ. Κούτουλας, *Οι χαμένες γνώσεις των αρχαίων Ελλήνων*, Νέα θέσις Αθήναι 1998, σ. 102.

⁹ Δ. Κούτουλας, *Οι χαμένες γνώσεις των αρχαίων Ελλήνων*, Νέα θέσις Αθήναι 1998, σσ. 111-113.

¹⁰ Contra P. Φυρνώ – Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σ. 36.

η σχέση του με την Αγορά καθώς για αυτόν δεν σήμαινε μόνο τον οργανωμένο τόπο των οικονομικών συναλλαγών αλλά και ένα βήμα δημοσίου διαλόγου. Η αγόρευση προέρχεται από την αγορά, η οποία αποτελούσε στη δημοκρατική πόλη – κράτος τον τόπο των πολιτικών ζυμώσεων.

Άρα, η βασική φυσιογνωμία του τεχνικού δικαίου εμπεριέχει μία δυναμική που σαρώνει το παλιό και το νέο, το ιδιωτικό και το δημόσιο.

γ. Ο συγγενής χαρακτήρας με το δίκαιο της τέχνης

Σύστοιχη με το θεμελιώδη χαρακτήρα του εξεταζόμενου δικαίου της τεχνικής είναι η εν δυνάμει καλλιτεχνική του φυσιογνωμία. Η τέχνη αποτελεί ένα αγαθό που προστατεύεται ειδικά στο ισχύον Σύνταγμα και ειδικότερα στη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 16, κατά την οποία η τέχνη είναι ελεύθερη και η ανάπτυξη και προαγωγή της αποτελεί υποχρέωση του κράτους.

Τέχνη, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, είναι κάθε δημιουργική έκφραση της ανθρώπινης φαντασίας. Δεν υπόκειται ούτε γενικά ούτε συγκεκριμένα στον κρατικό ορισμό και χαρακτηρισμό αλλά μόνο όταν το κράτος θέλει να προστατεύσει, να ενισχύσει ή να προωθήσει την τέχνη είναι αναπόφευκτος και συνταγματικά θεμιτός ο χαρακτηρισμός ή μη ενός έργου ως έργου τέχνης¹¹.

Επομένως, η τέχνη με την έννοια αυτή δεν ταυτίζεται με την τεχνική καθώς υπάρχουν καλές τέχνες, όπως η ποίηση, που δεν αποτελεί κατασκευή ή άλλη παραπλήσια επέμβαση σε ένα τεχνικό δημιούργημα. Αντίθετα, ένα τεχνικό έργο μπορεί όχι απλώς να εξυπηρετεί τον πρακτικό σκοπό για τον οποίο αποφασίστηκε η δημιουργία του αλλά να εμπεριέχει και καλλιτεχνικά στοιχεία. Κλασικό παράδειγμα σημείου τομής αυτών των δύο επάλληλων περιοχών της ανθρώπινης δημιουργίας είναι η καλή τέχνη της αρχιτεκτονικής, η οποία μάλιστα έχει την ιδιαιτερότητα ότι είναι ταγμένη να υπηρετεί τις ανάγκες της κοινωνίας στην οποία εντάσσεται. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι ο ζωγράφος, ο ποιητής, ο συνθέτης ή ο γλύπτης – αν και είναι αναπόφευκτα παιδί της εποχής του και υπηρετεί τη γενιά του – μπορεί ως ένα σημείο να αποσυρθεί σε κάποιο είδος «δικού του κόσμου» ενώ αυτό δεν ισχύει ποτέ με τον αρχιτέκτονα¹².

¹¹ Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα Α'*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 1991, σ. 662.

¹² Ρ. Φυρνιώ – Τζόρνταν, *Ιστορία της Αρχιτεκτονικής*, Εκδόσεις υποδομή Αθήνα 1981, σ. 10.

Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά τη γερμανική νομολογία η καλλιτεχνική δημιουργία δεν είναι μόνο στοχασμός αλλά και έκφραση της ατομικής προσωπικότητας του καλλιτέχνη. Μέσω αυτής συντελείται μία ιδιαίτερη μορφή διαπροσωπικής επικοινωνίας, η οποία σε αντίθεση με την τεχνική, που σε τελική ανάλυση ενδιαφέρει αποκλειστικά το χρήστη της, αφορά και το δημιουργό της καθώς κάθε καλλιτέχνης εκφράζεται προσωπικά με το έργο που απευθύνει στο κοινό, επιδιώκοντας να το επηρεάσει¹³.

Αν και η συνταγματική διάταξη δεν υπάγει την ελευθερία της τέχνης σε κανένα είδος περιορισμών, και ο καλλιτέχνης ζει σε μία κοινωνία με νομικές ρυθμίσεις. Επομένως οι γενικοί περιορισμοί των νόμων ισχύουν και για τους δημιουργούς έργων τέχνης, για παράδειγμα ο αρχιτέκτονας δεν απαλλάσσεται από την ανάγκη άδειας δομήσεως με μόνη την επίκληση δημιουργίας έργου τέχνης, δηλαδή δυνάμει του «έντεχνου» δικαίου.

δ. Ο ρυθμιστικός χαρακτήρας της Πληροφορικής και των Τηλεπικοινωνιών

Η ατμομηχανή και το αυτοκίνητο μεταρρύθμισαν την κοινωνία αλλά κανείς δεν αναφέρεται σε δίκαιο της ατμομηχανής ή του αυτοκινήτου¹⁴. Είναι αξιοσημείωτο ότι επιχειρείται μία αντίστιξη μεταξύ σύγχρονων εκφάνσεων της τεχνολογίας όπως ο κυβερνοχώρος, με παραδοσιακές, σαν τον ατμό. Παρατηρείται ότι στο διαδίκτυο – όχι μόνο με αυτό αλλά και μέσα σε αυτό – διαμορφώνονται ανθρώπινες σχέσεις και κατά συνέπεια έννομες σχέσεις. Αντίστοιχα, ο ατμός καθαυτός δεν υπήρξε αυτοτελές αντικείμενο συναλλαγής, άρα και αντικείμενο δικαίου, ενώ η πληροφορία είναι. Έτσι, η ειδοποιός διαφορά των νέων τεχνολογιών της κοινωνίας της πληροφορίας έγκειται στο ότι αναφέρονται άμεσα και συγκεκριμένα σε ανθρώπινες ενέργειες υποκαθιστώντας παραδοσιακές δραστηριότητες. Πάντως, αν γίνεται λόγος για Δίκαιο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί υποσύστημα αυτού που τείνει να διακρίνεται ως Δίκαιο της Πληροφορίας¹⁵, δεν σημαίνει ότι τα υπάρχοντα δεδομένα του συνταγματικού Κράτους Δικαίου αλλάζουν σε αυτό το πεδίο¹⁶. Πράγματι, θεμελιώδη δικαιώματα όπως το δικαίωμα στο απόρρητο της αλληλογραφίας

¹³ Γ. Θεοδόση, *Η ελευθερία της τέχνης*, Εκδόσεις Καστανιώτη Αθήνα 2000, σσ. 26-27.

¹⁴ Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Τηλεπικοινωνιών*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005, σ. 17.

¹⁵ Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2006, σ. 22.

¹⁶ Λ. Μήτρου, *Το δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας*, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2002, υποσ. 5, σσ. 15-16 και 63.

και των ανταποκρίσεων, ισχύουν όχι μόνο στις φυσικές αλλά και στις ηλεκτρονικές μορφές επαφής.

ε. Ο μεικτός νομικός χαρακτήρας

Η ύλη της τέχνης και της τεχνικής δεν είναι δυνατό να τεθεί απόλυτα στο χώρο του Ιδιωτικού Δικαίου ακόμη και αν αφορά ενέργειες ιδιωτών προς άλλους ιδιώτες καθώς το κράτος οφείλει να απέχει από την απαγόρευση και γενικότερα από την υιοθέτηση περιορισμών σε βάρος αυτών των κοινωνικών πρακτικών. Μάλιστα, υπάρχουν επιμέρους κλάδοι οι οποίοι έχουν χαρακτήρα Δημοσίου Δικαίου όπως το Δίκαιο Δημοσίων Έργων και το Χωροταξικό Δίκαιο. Ακόμη και το Δίκαιο Περιβάλλοντος, που έχει ένα σύνθετο χαρακτήρα, μπορεί να ενταχθεί κυρίως στην ίδια κατηγορία. Με αυτήν τη θεώρηση, είναι προφανής η ομοιότητα του τεχνικού δικαίου με έναν άλλο πολυσυλλεκτικό νομικό κλάδο, αυτόν των οικονομικών εννόμων σχέσεων. Μάλιστα, η συγγενεία του με το οικονομικό δίκαιο είναι δεδομένη και ιδιαίτερα χαρακτηριστική στις περιπτώσεις κατασκευών μεγάλου κόστους.

στ. Ο ρυθμιστικός χαρακτήρας της ευεξίας των μελών του κοινωνικού συνόλου

Το τεχνικό δίκαιο δεν έχει ως αυτοσκοπό την παραγωγή του εκάστοτε έργου αλλά κατατείνει στη διασφάλιση θεμελιωδών έννομων αγαθών. Πράγματι, η μελέτη και η κατασκευή ενός έργου επιβάλλεται να ανταποκρίνονται στους κανόνες της τεχνικής έτσι ώστε να παράγονται έργα συμβατά με την ανθρώπινη ασφάλεια και τη δημόσια υγεία ενώ πρέπει να προστατεύεται το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Θεσπίζονται επίσης προδιαγραφές για την ασφάλεια και υγιεινή των απασχολούμενων στην κατασκευή των έργων ενώ το δίκαιο μεριμνά ευρύτερα για την ευεξία των εργαζομένων κατά την εκτέλεση της εργασίας τους.

1.2. Κατηγορίες λειτουργών αρμόδιων για θέματα ασφάλειας και υγείας

Οι φιγούρες που ρυθμίζουν τα θέματα ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας είναι ο τεχνικός ασφαλείας και ο γιατρός εργασίας και στα εργοτάξια οι συντονιστές.

1.2.1. Τεχνικός ασφαλείας και γιατρός εργασίας

Η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει την υποχρέωση του εργοδότη να παρέχει υπηρεσίες προστασίας και πρόληψης.

Σύμφωνα με το Ν. 1568/1985¹⁷, στις επιχειρήσεις που απασχολούν κατά ετήσιο μέσο όρο πάνω από πενήντα εργαζομένους, ο εργοδότης έχει υποχρέωση να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας. Όμως, πλέον δυνάμει του Ν. 3144/2003 όλες οι επιχειρήσεις που απασχολούν έστω και έναν εργαζόμενο, ανεξάρτητα από το είδος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, οφείλουν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας.

Θεωρούνται ως αυτοτελείς επιχειρήσεις και τα παραρτήματα, υποκαταστήματα, χωριστές εγκαταστάσεις ή αυτοτελείς εκμεταλλεύσεις, εξαρτημένες από την κύρια επιχείρηση, εφόσον απέχουν μεταξύ τους ή από την κύρια επιχείρηση τόσο ώστε να δυσχεραίνεται το έργο του τεχνικού ασφαλείας κατά την απόφαση του επιθεωρητή εργασίας στον οποίο μπορεί να προσφύγει κάθε μέρος σε περίπτωση διαφωνίας¹⁸. Κατά της απόφασης του επιθεωρητή επιτρέπεται να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του αρμόδιου ειρηνοδίκη. Αν όμως η προσφυγή αυτή αφορά και μόνιμους υπαλλήλους ή υπαλλήλους με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου σε οργανικές θέσεις του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. ασκείται ενώπιον του κατά τόπο αρμόδιου μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου¹⁹.

Το Π.Δ. 17/1996 ορίζει ότι ο εργοδότης, προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Ν. 1568/1985 και του ίδιου του διατάγματος, για υποχρέωση χρησιμοποίησης υπηρεσιών τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας, αποκλειστικά ή μη σε ιδιαίτερα προβλήματα υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, μπορεί να επιλέξει κατά τρόπο διαζευκτικό ή συνδυαστικό μεταξύ των εξής περιπτώσεων:

- ανάθεση των καθηκόντων αυτών σε εργαζόμενους στην επιχείρηση,
- ανάθεση των καθηκόντων σε άτομα εκτός της επιχείρησης,

¹⁷ Άρ. 4 παρ. 1 ενώ με υπουργική απόφαση μπορεί να ορίζονται οι απαραίτητες διαδικασίες για την εξασφάλιση της καταβολής της ελάχιστης νόμιμης αμοιβής του μελετητή.

¹⁸ Κατά τις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας περί εργατικών διαφορών.

¹⁹ Αυτό ορίζεται στο άρ. 2 της Υ.Α. 88555/30.9.88 που κυρώθηκε με το άρ. 39 του Ν. 1836/1989.

- σύναψη σύμβασης με τις Εξωτερικές Υπηρεσίες Προστασίας και Πρόληψης (ΕΞΥΠΠ) που προβλέπει το ίδιο διάταγμα²⁰.

Στην περίπτωση που παρέχονται υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας βάσει συνδυασμού, οι υπηρετούντες πρέπει να συνεργάζονται ανάλογα με τις ανάγκες.

Κατά το ίδιο διάταγμα, ο εργοδότης πριν από την επιλογή ανάθεσης καθηκόντων τεχνικού ασφαλείας ή γιατρού εργασίας σε εργαζόμενους στην επιχείρηση ή σε εξωτερικά άτομα, έχει υποχρέωση να γνωστοποιεί στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα τους, το χρόνο απασχόλησής τους με τα καθήκοντα αυτά, τα στοιχεία για το είδος και την οργάνωση της επιχείρησης, τον αριθμό των εργαζομένων, τον ελάχιστο προβλεπόμενο χρόνο απασχόλησης τεχνικού ασφαλείας ή γιατρού εργασίας και άλλες συναφείς πληροφορίες²¹.

Πέρα από τα παραπάνω στοιχεία, υποχρεούται να υποβάλλει:

- α. Κατάσταση με την υλικοτεχνική υποδομή και το προσωπικό που διαθέτει η ίδια η επιχείρηση για την κάλυψη των υποχρεώσεών της, όπως προκύπτει από την ισχύουσα νομοθεσία και
- β. Κατάσταση με την υλικοτεχνική υποδομή και τις υπηρεσίες που θα λαμβάνει συμπληρωματικά από Εξωτερικές Υπηρεσίες Προστασίας και Πρόληψης στην περίπτωση που τα διατιθέμενα δεν επαρκούν²².

Κατά το Ν. 1568/1985 οι δύο ρυθμιστές προσλαμβάνονται με σύμβαση η οποία πρέπει να καταρτίζεται εγγράφως και αντίγραφό της κοινοποιείται από τον εργοδότη στην τοπική επιθεώρηση εργασίας. Στο Π.Δ. 17/1996 προστέθηκε διάταξη²³ κατά την οποία η ανάθεση αυτών των καθηκόντων σε άτομα εντός της επιχείρησης γίνεται εγγράφως από τον εργοδότη και αντίγραφό της κοινοποιείται στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας και συνοδεύεται απαραίτητα από αντίστοιχη δήλωση αποδοχής.

Σε περίπτωση ανάθεσης των καθηκόντων αυτών σε ΕΞΥΠΠ, πριν από την επιλογή ο εργοδότης έχει υποχρέωση να γνωστοποιεί στην αρμόδια επιθεώρηση εργασίας τη γραπτή σύμβαση με την ΕΞΥΠΠ²⁴.

²⁰ Στο άρ. 5.

²¹ Παρόμοια είναι η διάταξη του άρ. 3 παρ. 4 Ν. 1568/1985.

²² Αυτά προστέθηκαν με την παρ. 1 του άρ. 2 του Π.Δ. 159/1999.

²³ Με την παρ. 3 του άρ. 2 του Π.Δ. 159/1999.

²⁴ Στην οποία πρέπει να αναγράφονται ορισμένα στοιχεία που απαριθμούνται στην παρ. 8 του άρ. 4 του Π.Δ. 17/1996.

Ο νόμος δεν αναφέρεται ρητά στα ζητήματα της φύσης της εργασίας αυτής και του εξαρτημένου ή μη χαρακτήρα της αλλά κρίθηκε ότι από το γεγονός ότι γίνεται σε αυτόν χρήση των όρων «πρόσληψη», «απόλυση», «απασχόληση» εμμέσως πλην σαφώς προκύπτει ότι η συναπτόμενη σχέση προσιδιάζει στη μορφή της εξαρτημένης εργασίας με τις ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες που επιβάλλει στη σχέση αυτή ο νόμος²⁵. Πάντως επισημαίνεται ότι σύμβαση εξαρτημένης εργασίας υπάρχει όταν ο εργαζόμενος αμείβεται με μισθό, ανεξάρτητα από τον τρόπο καθορισμού και καταβολής του και επιπλέον υποβάλλεται σε νομική εξάρτηση από τον εργοδότη, η οποία εκδηλώνεται με το δικαίωμα του τελευταίου να ασκεί έλεγχο και εποπτεία ως προς τον τόπο, το χρόνο και τον τρόπο παροχής της εργασίας και να δίνει δεσμευτικές για τον εργαζόμενο εντολές και οδηγίες για την προσήκουσα εκπλήρωση της παροχής του, αλλιώς πρόκειται για σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών. Ο χαρακτηρισμός μίας σύμβασης παροχής υπηρεσιών ως εξαρτημένης εργασίας ή ανεξάρτητων υπηρεσιών ανήκει στο δικαστήριο, το οποίο δεν δεσμεύεται από το χαρακτηρισμό που τυχόν έχουν προσδώσει σε αυτή τα συμβαλλόμενα μέρη. Έτσι, έχει κριθεί ότι ήταν ελεύθερων υπηρεσιών μία σύμβαση στην οποία οριζόταν ότι ο τεχνικός σύμβουλος είναι ανεξάρτητος σύμβουλος και επαγγελματίας και όχι υπάλληλος του αντισυμβαλλομένου του και ότι η σύμβαση δεν αποτελεί κατά κανένα τρόπο ούτε μπορεί να ερμηνευτεί ως σύμβαση εξαρτημένης εργασίας²⁶.

Ο εργοδότης, για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων αυτών των ρυθμιστών της ευεξίας των εργαζομένων θέτει στη διάθεσή τους το αναγκαίο βοηθητικό προσωπικό, χώρους, εγκαταστάσεις, συσκευές και γενικά τα απαραίτητα μέσα και βαρύνεται με όλες τις σχετικές δαπάνες. Μάλιστα, έχει υποχρέωση να τους διευκολύνει για την παρακολούθηση μαθημάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης²⁷.

Η νομοθεσία προβλέπει ένα καθεστώς ανεξαρτησίας του Τεχνικού Ασφαλείας και του Γιατρού Εργασίας, το οποίο μπορεί να παραβληθεί με το φαινόμενο της Θεσμικής Εγγυήσεως ορισμένων λειτουργιών, στο χώρο του δημοσίου δικαίου. Συγκεκριμένα, το Σύνταγμα περιέχει αρκετές διατάξεις που προστατεύουν ένα πρόσωπο, θεσπίζοντας εγγυήσεις σε σχέση με το λειτούργημα που ασκεί και μόνο διότι ασκεί αυτό το λειτούργημα, λόγου χάρι το άρ. 60 παρ. 1 κατά το οποίο οι βουλευτές

²⁵ Μ. Πρ. Θεσ/νίκης 380/1990, Δ.Ε.Ν. 1991, σ. 24.

²⁶ Α.Π. 185/2000, Δ/νη 2000, σ. 1008, Δ.Ε.Ν. 2001 σ. 151, Ε.Εργ.Δ. 2001, σ. 665.

²⁷ Όπως προβλέπεται στο άρ. 13 του Ν. 1568/1985.

έχουν απεριόριστο το δικαίωμα γνώμης και ψήφου κατά συνείδηση²⁸. Ο Ν. 1568/1985²⁹ ορίζει ότι οι δύο αυτοί ρυθμιστές έχουν κατά την άσκηση του έργου τους ηθική ανεξαρτησία απέναντι στους κοινωνικούς εταίρους, δηλαδή στον εργοδότη και στους εργαζόμενους. Τυχόν διαφωνία καθενός από αυτούς με τον εργοδότη, για θέματα της αρμοδιότητάς του, δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο καταγγελίας της σύμβασής του.

Έχει κριθεί³⁰ ότι από τις διατάξεις του νόμου αυτού για τον τεχνικό ασφαλείας σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρ. 174 Α.Κ., κατά την οποία δικαιοπραξία που αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη του νόμου είναι άκυρη αν δεν συνάγεται κάτι άλλο, προκύπτει ειδικώς στην περίπτωση εφαρμογής της διάταξης για την απόλυση ότι είναι άκυρη η καταγγελία, από την εργοδοτική πλευρά, της συμβάσεως εργασίας του τεχνικού ασφαλείας αν:

- σε αυτή δεν αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο γίνεται,
- ο αναφερόμενος λόγος δεν δικαιολογεί αντικειμενικά την απόλυση,
- είναι στην ουσία αβάσιμος και ιδίως αν ο πραγματικός λόγος της απόλυσης είναι η διαφωνία του εργοδότη με τον τεχνικό ασφαλείας για θέματα της αρμοδιότητάς του τελευταίου.

Αρα, απαιτείται η έγγραφη μνεία αιτιολογίας για την απόλυση, με ποινή ακυρότητας και προστατεύεται ο ρυθμιστής από κακόβουλη αντίδραση του εργοδότη στο πεδίο αρμοδιότητάς του πρώτου. Η απαίτηση έγγραφης αιτιολογίας και μάλιστα κατά τη στιγμή της καταγγελίας απαιτεί ιδιορρυθμία της σύμβασης του τεχνικού ασφαλείας, αποσυνδεδεμένη από τυχόν εκδικητική διάθεση του εργοδότη κατά του αντισυμβαλλομένου του αποδιδόμενη στον τρόπο που αυτός ασκεί τα συγκεκριμένα καθήκοντά του. Το νομικό ελάττωμα της απόλυσης έχει ως αποτέλεσμα ότι η επιχείρηση που τον απασχολούσε καθίσταται υπερέμερη ως προς την αποδοχή της εργασίας του και έχει υποχρέωση να του καταβάλει μισθούς υπερέμερης.

Κατά αντιδιαστολή προς την κατάρτιση της σύμβασης, ο νόμος δεν απαιτεί την κοινοποίηση της καταγγελίας στην Επιθεώρηση Εργασίας.

²⁸ Δ. Τσάτσος, *Συνταγματικό Δίκαιο. Θεμελιώδη δικαιώματα*, Έκδοση Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 1988, σ. 169 επ..

²⁹ Άρ. 7 παρ. 4 για τον τεχνικό ασφαλείας, ο οποίος εφαρμόζεται αναλόγως και για το γιατρό εργασίας κατά παραπομπή του άρ. 10 παρ. 7 του ίδιου νόμου.

³⁰ ΑΠ 185/2000, Δ/νη 2000, σ. 1008, Δ.Ε.Ν. 2001, σ. 151, Ε.Εργ.Δ. 2001, σ. 665.

Εξάλλου, το Π.Δ. 294/1988 προβλέπει τις ειδικότητες των τεχνικών ασφαλείας ανάλογα με τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων που απασχολούνται.

Ο Ν. 1568/1985 προβλέπει ότι η άσκηση του έργου του τεχνικού ασφαλείας δεν αποκλείει την ανάθεση σε αυτόν από τον εργοδότη και άλλων καθηκόντων, πέρα από το ελάχιστο όριο ωρών απασχόλησής του ως τεχνικού³¹, όπως δηλαδή είναι και αυτά του τεχνικού διευθυντή. Έχει κριθεί³² ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή η άποψη ότι το αιτιολογημένο της καταγγελίας θα πρέπει να επεκτείνεται σε ολόκληρη την εργασιακή σχέση διότι έτσι εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία του τεχνικού ασφαλείας και είναι αναγκαία πολύ περισσότερο όταν ο μισθωτός έχει άλλα κύρια καθήκοντα και επομένως ο εργοδότης έχει περισσότερες δυνατότητες να επικαλεστεί προσχηματικές αιτίες καταγγελίας. Ο λόγος είναι ότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε δεσμεύσεις του εργοδότη πέρα από αυτό που θέλησε ο νομοθέτης και ότι η διασφάλιση του τεχνικού ασφαλείας από «προσχηματικές αιτίες» καταγγελίας της συμβάσεώς του επιτυγχάνεται επαρκώς βάσει της διατάξεως του άρ. 281 Α.Κ.³³, η οποία απαγορεύει την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος και πράγματι στο εργατικό δίκαιο και ευρέως εφαρμόζεται και επαρκώς διασφαλίζει τα συμφέροντα των εργαζομένων. Έτσι, στις περιπτώσεις μεικτής συμβάσεως του τεχνικού ασφαλείας, στις οποίες αυτός εκτός από τα καθήκοντά του ως τεχνικού ασφαλείας ασκεί και άλλα που έχουν το χαρακτήρα εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, το θέμα της εγκυρότητας της καταγγελίας της σχετικής συμβάσεως θα κριθεί καταρχήν ξεχωριστά για κάθε είδος παρεχόμενης εργασίας. Άρα ο εργοδότης δύναται κατά περίπτωση να καταγγέλλει τη σύμβαση είτε για την εργασία του μισθωτού του ως τεχνικού ασφαλείας είτε για τα άλλα καθήκοντά του είτε και για τις δύο υπηρεσίες, τηρώντας κατά περίπτωση τις σχετικές προβλεπόμενες διατάξεις καταγγελίας. Η εγκυρότητα λοιπόν των δύο παράλληλων συμβάσεων εξαρτημένης εργασίας κρίνεται αυτοτελώς, αν και δεν αποκλείεται η εφαρμογή της διατάξεως του άρ. 281 Α.Κ. και επομένως ο αλληλοεπηρεασμός της εγκυρότητας των καταγγελιών αυτών.

Ο σχετικός νόμος³⁴ ορίζει ότι ο τεχνικός ασφαλείας έχει μία σειρά από συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Συγκεκριμένα, παρέχει στον εργοδότη υποδείξεις και

³¹ Άρ. 7 παρ. 3. Στην απόφαση Μ. Πρ. Θεσσαλίας 380/1990 εκ παραδρομής γίνεται μνεία της ανύπαρκτης διατάξεως του άρ. 7 παρ. 3 Π.Δ. 294/1988.

³² Μ. Πρ. Θεσσαλίας 380/1990, Δ.Ε.Ν. 1991, σ. 24.

³³ «Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος».

³⁴ Άρ. 6.

συμβουλές, γραπτά ή προφορικά, σε θέματα σχετικά με την υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας και την πρόληψη εργατικών ατυχημάτων. Οι έγγραφες υποδείξεις καταχωρούνται σε ειδικό βιβλίο της επιχείρησης, το οποίο σελιδοποιείται και θεωρείται από την επιθεώρηση εργασίας. Ο εργοδότης έχει υποχρέωση να λαμβάνει γνώση ενυπογράφως για τις υποδείξεις που καταχωρούνται στο βιβλίο. Η κατά συνέχεια συμπλήρωση αυτού του βιβλίου εξασφαλίζεται με τη θεώρηση από την επιθεώρηση.

Έχει κριθεί³⁵ ότι η αιτιολογία δικαστικής αποφάσεως Πλημμελειοδικείου ότι ο τεχνικός ασφαλείας δεν φρόντισε για την τοποθέτηση κιγκλιδωμάτων στην ταράτσα ενός από τα κτίρια του εργοστασίου της οικείας επιχείρησης με αποτέλεσμα να πέσει από ύψος τριών μέτρων ένας από τους εργάτες και να υποστεί σωματική βλάβη δεν έχει νόμιμη βάση. Η καταδικαστική απόφαση αναιρέθηκε από τον Άρειο Πάγο και παραπέμφθηκε η υπόθεση για νέα εκδίκαση από το ίδιο δικαστήριο διότι δεν αιτιολογείται εάν ο τεχνικός ασφαλείας είχε επιθεωρήσει τον χώρο στον οποίο συνέβη το ατύχημα, αν είχε διαπιστώσει ελλείψεις που επέβαλαν άμεση λήψη προφυλακτικών μέτρων προς αποφυγή ατυχημάτων, για τις οποίες είχε ενημερώσει εγκαίρως τον εργοδότη προφορικά και εγγράφως με καταχώριση των υποδείξεών του στο τηρούμενο βιβλίο, καθώς και για ποιο λόγο θα υπείχε ο τεχνικός ποινική ευθύνη για την επελθούσα σωματική βλάβη του εργαζομένου εφόσον θα είχε συμμορφωθεί με τις διατάξεις τις σχετικές με την άσκηση των καθηκόντων του³⁶.

Ειδικότερα, ο τεχνικός συμβουλεύει τον εργοδότη στα εξής θέματα:

- α) σχεδιασμού, προγραμματισμού, κατασκευής και συντήρησης των εγκαταστάσεων,
- β) εισαγωγής νέων παραγωγικών διαδικασιών,
- γ) προμήθειας μέσων και εξοπλισμού,
- δ) επιλογής και ελέγχου της αποτελεσματικότητας των ατομικών μέσων προστασίας,
- ε) διαμόρφωσης και διευθέτησης των θέσεων και του περιβάλλοντος εργασίας και γενικά οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας.

³⁵ Α.Π. 1768/1992, ΝοΒ/1993, σ. 920, ΠοινΧρ/1992, σ. 1079.

³⁶ Άρ. 6 και 7 παρ. 1 Ν. 1568/1985 για υποδείξεις και συμβουλές στον εργοδότη καθώς και για υποχρέωση αναφοράς στον εργοδότη οποιασδήποτε παράλειψης των μέτρων υγιεινής και ασφαλείας, αντίστοιχα.

Ο ρόλος του τεχνικού δεν εξαντλείται στη συμβούλευση αλλά έχει και ελεγκτική διάσταση. Ειδικότερα, είναι αρμόδιος:

- α) να ελέγχει την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και των τεχνικών μέσων, πριν από τη λειτουργία τους, καθώς και των παραγωγικών διαδικασιών και μεθόδων εργασίας πριν από την εφαρμογή τους,
- β) να επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και πρόληψης των ατυχημάτων,
- γ) να ενημερώνει τους αρμόδιους προϊσταμένους των τμημάτων ή τη διεύθυνση της επιχείρησης σχετικά με την άσκηση των παραπάνω αρμοδιοτήτων του.

Εξάλλου, για την επίβλεψη των συνθηκών εργασίας, ο τεχνικός έχει υποχρέωση³⁷:

- α) από τη σκοπιά της υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας να επιθεωρεί τακτικά τις θέσεις εργασίας και να αναφέρει στον εργοδότη οποιαδήποτε παράλειψη των σχετικών μέτρων, να προτείνει μέτρα αντιμετώπισής της και να επιβλέπει την εφαρμογή τους,
- β) να επιβλέπει την ορθή χρήση των ατομικών μέσων προστασίας,
- γ) να ερευνά τα αίτια των εργατικών ατυχημάτων, να αναλύει και να αιτιολογεί τα αποτελέσματα των ερευνών του και να προτείνει μέτρα για την αποτροπή παρόμοιων ατυχημάτων,
- δ) να εποπτεύει την εκτέλεση ασκήσεων πυρασφάλειας και συναγερμού και τη διαπίστωση ετοιμότητας για αντιμετώπιση ατυχημάτων.
- ε) να μεριμνά έτσι ώστε οι εργαζόμενοι στην επιχείρηση να τηρούν τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και να τους ενημερώνει και καθοδηγεί για την αποτροπή του επαγγελματικού κινδύνου που συνεπάγεται η εργασία τους,
- στ) να συμμετέχει στην κατάρτιση και εφαρμογή των προγραμμάτων εκπαίδευσης των εργαζομένων σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και
- ζ) να τηρεί το επιχειρησιακό απόρρητο.

Εξάλλου, η νομοθεσία επιβάλλει υπό προϋποθέσεις την ύπαρξη και γιατρού εργασίας, κατόχου της ειδικότητας της ιατρικής της εργασίας, όπως πιστοποιείται από τον οικείο ιατρικό σύλλογο.

³⁷ 'Αρ. 7 Ν. 1568/1985.

Όμως, αυτή η επιστημονική ειδικότητα αποτελεί είδος σε ανεπάρκεια μέχρι σήμερα. Πράγματι, στην Ελλάδα είναι ελάχιστοι οι γιατροί που έχουν σπουδάσει αυτό το αντικείμενο σε σχέση με αυτούς που απαιτούνται έτσι ώστε να καλύψουν τις θέσεις σε όλες τις επιχειρήσεις που οφείλουν να απασχολούν γιατρό εργασίας³⁸.

Για το λόγο αυτό η νομοθεσία δίνει τη δυνατότητα τα καθήκοντα αυτά να ασκούνται από γιατρούς οι οποίοι κατά τη δημοσίευση του Ν. 3144/2003:

α) δεν έχουν ειδικότητα και έχουν συνάψει συμβάσεις παροχής υπηρεσιών ιατρού εργασίας με επιχειρήσεις και αποδεικνύουν την άσκηση των καθηκόντων αυτών συνεχώς για επτά τουλάχιστον έτη,

β) εκτελούν καθήκοντα ιατρού εργασίας χωρίς να κατέχουν ή να ασκούν τον τίτλο της ειδικότητας της ιατρικής εργασίας αλλά τίτλο άλλης ειδικότητας.

Μάλιστα, οι επιστήμονες αυτών των δύο εξαιρετικών κατηγοριών οφείλουν σε μία πενταετία από το προαναφερθέν χρονικό σημείο να αποκτήσουν τον τίτλο ειδικότητας της ιατρικής εργασίας, με ποινή απαγόρευσης προσφοράς των σχετικών υπηρεσιών. Μάλιστα υποχρεούνται να καταθέσουν αίτηση για εκπαίδευση προς απόκτηση της ειδικότητας σε εξάμηνη προθεσμία από το ίδιο σημείο.

Ως βοηθητικό προσωπικό του γιατρού εργασίας, το οποίο έχει επισημανθεί ότι υποχρεούται ο εργοδότης να θέτει στη διάθεση του γιατρού³⁹, μπορούν να προσλαμβάνονται επισκέπτριες αδελφές και επισκέπτες αδελφοί πτυχιούχοι σχολών τετραετούς φοίτησης της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής ή αδελφές νοσοκόμες και αδελφοί νοσοκόμοι, πτυχιούχοι σχολών μονοετούς φοίτησης της ημεδαπής ή ισότιμων της αλλοδαπής.

Ο γιατρός εργασίας έχει συμβουλευτικές αρμοδιότητες όπως και ο τεχνικός ασφαλείας και μάλιστα καταχωρεί τις γραπτές υποδείξεις στο προαναφερθέν ειδικό βιβλίο, στο οποίο ο εργοδότης υπογράφει ότι λαμβάνει γνώση των καταχωρούμενων υποδείξεων. Όμως, ο γιατρός παρέχει γραπτά ή προφορικά υποδείξεις και συμβουλές όχι μόνο στον εργοδότη αλλά και στον κοινωνικό του εταίρο, δηλαδή στους εργαζόμενους και στους εκπροσώπους τους. Ειδικότερα, έχει αρμοδιότητα συμβούλευσης σε θέματα:

³⁸ Π. Ανδρεάδης – Γ. Παπαϊωάννου, *Υγιεινή και Ασφάλεια Εργαζομένων. Οδηγός Τεχνικού Ασφαλείας*, Εκδόσεις Ίων 2004, σ. 245.

³⁹ Κατά το άρ. 4 παρ. 5 του Ν. 1568/1985.

- α) σχεδιασμού, προγραμματισμού, τροποποίησης της παραγωγικής διαδικασίας, κατασκευής και συντήρησης εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας,
- β) λήψης μέτρων προστασίας, κατά την εισαγωγή και χρήση υλών και προμήθειας μέσων εξοπλισμού,
- γ) φυσιολογίας και ψυχολογίας της εργασίας, εργονομίας και υγιεινής της εργασίας, της διευθέτησης και διαμόρφωσης των θέσεων και του περιβάλλοντος της εργασίας και της οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας,
- δ) οργάνωσης υπηρεσίας παροχής πρώτων βοηθειών,
- ε) αρχικής τοποθέτησης και αλλαγής θέσης εργασίας για λόγους υγείας, προσωρινά ή μόνιμα, καθώς και ένταξης ή επανένταξης μειονεκτούντων ατόμων, στην παραγωγική διαδικασία, ακόμη και αν αυτό απαιτεί αναμόρφωση της θέσης εργασίας, οπότε γίνεται η σχετική υπόδειξη.

Πέρα όμως από αυτόν τον κατάλογο αρμοδιοτήτων, προβλέπεται και ένα κώλυμα. Ειδικότερα, δεν επιτρέπεται ο γιατρός να χρησιμοποιείται για να επαληθεύει το δικαιολογημένο ή μη χαρακτήρα της απουσίας εργαζομένου ο οποίος επικαλείται νόσο. Αυτή η ρητή απαγόρευση δεν μπορεί να συνδεθεί με την υποχρέωση του ιδίου να τηρεί το ιατρικό απόρρητο αλλά στην ανάγκη εύρυθμης λειτουργίας της επιχείρησης, μακριά από τη δημιουργία ηθικώς επίπονων σχέσεων.

Κατά την άσκηση των καθηκόντων του προβαίνει σε επίβλεψη της υγείας των εργαζομένων. Ειδικότερα, είναι αρμόδιος να:

- α) προβαίνει σε ιατρικό έλεγχο των εργαζομένων σχετικά με τη θέση εργασίας τους, μετά την πρόσληψή τους ή την αλλαγή θέσης εργασίας καθώς και σε περιοδικό ιατρικό έλεγχο κατά την κρίση του επιθεωρητή εργασίας ύστερα από αίτημα της Επιτροπής Υγιεινής και Ασφάλειας των εργαζομένων⁴⁰.
- β) μεριμνά για τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων καθώς και μετρήσεων παραγόντων του εργασιακού περιβάλλοντος⁴¹, όπως δηλαδή είναι οι διάφοροι φυσικοί, χημικοί και βιολογικοί παράγοντες,
- γ) εκτιμά την καταλληλότητα των εργαζομένων για τη συγκεκριμένη εργασία,

⁴⁰ Όταν τούτο δεν ορίζεται από το νόμο.

⁴¹ Σε εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν κάθε φορά.

δ) αξιολογεί και καταχωρεί τα αποτελέσματα των εξετάσεων,

ε) εκδίδει βεβαίωση των παραπάνω εκτιμήσεων και να την κοινοποιεί στον εργοδότη. Το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου πρέπει να εξασφαλίζει το ιατρικό απόρρητο υπέρ του εργαζομένου και είναι ελέγξιμο από τους υγειονομικούς επιθεωρητές του Υπουργείου Εργασίας, για την κατοχύρωση του εργαζόμενου και του εργοδότη.

Επιπροσθέτως, ο γιατρός επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων προστασίας της υγείας των εργαζομένων και πρόληψης των ατυχημάτων. Για το σκοπό αυτό έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Επιθεωρεί τακτικά τις θέσεις εργασίας και αναφέρει οποιαδήποτε παράλειψη, προτείνει μέτρα αντιμετώπισης των παραλείψεων και επιβλέπει την εφαρμογή τους,

β) επεξηγεί την αναγκαιότητα της σωστής χρήσης των ατομικών μέτρων προστασίας,

γ) ερευνά τις αιτίες των ασθενειών που οφείλονται στην εργασία, αναλύει και αξιολογεί τα αποτελέσματα των ερευνών και προτείνει μέτρα για την πρόληψη των ασθενειών αυτών,

δ) επιβλέπει τη συμμόρφωση των εργαζομένων στους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας και τους ενημερώνει για τους κινδύνους που προέρχονται από την εργασία τους όπως και για τους τρόπους πρόληψής τους,

ε) παρέχει επείγουσα θεραπεία σε περίπτωση ατυχήματος ή αιφνίδιας ασθένειας και εκτελεί προγράμματα εμβολιασμού των εργαζομένων με εντολή της αρμόδιας διεύθυνσης υγιεινής της νομαρχίας, στην περιφέρεια της οποίας εδρεύει η οικεία επιχείρηση.

Εξάλλου, έχει τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

α) Να τηρεί το επιχειρησιακό απόρρητο, όπως και ο τεχνικός ασφαλείας, καθώς επίσης και το ιατρικό απόρρητο, όπως έχει ήδη επισημανθεί. Μάλιστα, το ιατρικό απόρρητο συνδέεται με την υποχρέωση του γιατρού εργασίας να τηρεί ατομικό ιατρικό φάκελο των εργαζομένων που εκτίθενται στους παράγοντες, σύμφωνα με την έννοια του Ν. 1568/1985⁴².

β) Να αναγγέλλει μέσω της επιχείρησης στην Επιθεώρηση Εργασίας εκείνες τις ασθένειες των εργαζομένων οι οποίες οφείλονται στην εργασία. Όμως, παρόμοια

⁴² 'Αρ. 27 παρ. 2 στοιχείο β Ν. 1568/1985.

υποχρέωση υπάρχει με τον ίδιο ως δέκτη των πληροφοριών καθώς πρέπει να ενημερώνεται από τους κοινωνικούς εταίρους για οποιοδήποτε παράγοντα στο χώρο εργασίας που έχει επίπτωση στην υγεία.

Επισημαίνεται ότι ισχύει η αρχή της ατέλειας της επίβλεψης της υγείας των εργαζομένων και μάλιστα η επίβλεψη εντάσσεται στο ωράριο της εργασίας τους.

Εξάλλου, οι δύο ρυθμιστές της ευεξίας των εργαζομένων έχουν τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

α) Κατά την εκτέλεση του έργου τους να συνεργάζονται, πραγματοποιώντας κοινούς ελέγχους των χώρων εργασίας⁴³,

β) Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους να συνεργάζονται με την Επιτροπή Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας ή τον αντιπρόσωπο των εργαζομένων,

γ) να ενημερώνουν την προαναφερθείσα Επιτροπή ή τον αντιπρόσωπο για κάθε σημαντικό ζήτημα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας στην επιχείρηση και να τους παρέχουν συμβουλές σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας.

Σε περίπτωση που ο εργοδότης διαφωνεί με τις γραπτές υποδείξεις και συμβουλές ενός από τους δύο ρυθμιστές είναι υποχρεωμένος να παραθέτει αιτιολογία στις απόψεις του αυτές και να τις κοινοποιεί και στην Επιτροπή ή τον αντιπρόσωπο. Αποκλειστικά αρμόδιος να επιλύσει τη διαφορά είναι ο Επιθεωρητής Εργασίας.

Με διατάγματα ορίζεται ο χρόνος κατά τον οποίο κάθε επιχείρηση οφείλει να απασχολεί τεχνικό ασφάλειας και γιατρό εργασίας, ανάλογα με τον αριθμό των εργαζομένων και το είδος της δραστηριότητας της επιχείρησης⁴⁴.

Έτσι, το Π.Δ. 294/1988 καθορίζει τον ελάχιστο χρόνο απασχόλησης του Τεχνικού Ασφαλείας και του Γιατρού Εργασίας στην επιχείρηση σε συνάρτηση της κατηγορίας στην οποία ανήκει η οικεία επιχείρηση και του αριθμού εργαζομένων που χρησιμοποιεί. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι με το Π.Δ. 157/1992 επεκτάθηκε η εφαρμογή του διατάγματος στο Δημόσιο και τα Ν.Π.Δ.Δ., πράγμα που επιβεβαιώνει το μεικτό νομικό χαρακτήρα του δικαίου τεχνικών έργων αλλά μπορεί να παρατηρηθεί ότι όπως γενικότερα στο δημόσιο τομέα, είναι αμφίβολο αν η εφαρμογή αυτών των εγγυήσεων

⁴³ Άρ. 11 Ν. 1568/1985.

⁴⁴ Άρ. 12 Ν. 1568/1985.

ευεξίας, λόγω χάρη των δημοσίων υπαλλήλων που υπηρετούν στην κεντρική δομή ενός Υπουργείου, ξεπερνά τα όρια μίας τυπικής και πιθανόν και υποτονικής πρακτικής.

Οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, στην Α' που είναι υψηλής επικινδυνότητας (π.χ. εργοτάξια μεγάλων δομικών έργων⁴⁵, κατασκευές δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης, λιμενικά έργα, οικοδομικά έργα πάνω από 2.000 μ³ και ειδικά δομικά έργα⁴⁶), στη Β' που είναι μεσαίας επικινδυνότητας (π.χ. επιχειρήσεις κατασκευής επίπλων από ξύλο) και στη Γ' (π.χ. εστιατόρια και ξενοδοχεία καθώς και διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας⁴⁷) που είναι χαμηλής. Κατονομάζονται οι κλάδοι που υπάγονται στις δύο ακραίες κατηγορίες και η μεσαία έχει επικουρικό περιεχόμενο, δηλαδή υπάγονται σε αυτή όσα είδη επιχειρήσεων δεν υπάγονται σε κάποια άλλη.

Στις επιχειρήσεις υψηλής επικινδυνότητας με έως 500 εργαζόμενους ο χρόνος ετήσιας απασχόλησης του τεχνικού ορίζεται σε 3,5 ώρες ανά εργαζόμενο. Η τιμή του χρόνου αυτού είναι 3,0, 2,5 και 2,0 για επιχειρήσεις έως 1.000 στελεχών, έως 5.000 και

⁴⁵ Σήραγγες, φράγματα κλπ.

⁴⁶ Οι υπόλοιποι κλάδοι είναι: 1. ορυχεία άνθρακα, 2. μεταλλεία – λατομεία, 3. υδρογονάνθρακες και γηγενή καύσιμα αέρια, 4. χημικές βιομηχανίες: παραγωγή οξέων, βάσεων, αλάτων και χημικών λιπασμάτων, παραγωγή πλαστικών υλών, συνθετικών ρητινών και τεχνικών ινών, παραγωγή πετροχημικών, παραγωγή οργανικών χρωστικών ουσιών, παραγωγή πεπαισμένων αερίων, ξηρού πάγου και ανθρακασβεστίου, παραγωγή λοιπών βασικών προϊόντων, βιομηχανίες βερνικοχρωμάτων, σιλωμάτων και τυπογραφικών μελανών, παρασκευή γεωργικών φαρμάκων και εντομοκτόνων, παραγωγή εκρηκτικών, κατασκευή πυροτεχνημάτων, 5. Βιομηχανίες παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα: βιομηχανίες επεξεργασίας πετρελαιοειδών, Εμφιάλωση υγραερίων, 6. Βιομηχανίες προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών: κατασκευή ειδών εξ αμιαντοσιμέντου, κατασκευή ειδών από αμίαντο, 7. Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες, 8. Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου, εκτός μηχανικών και μεταφορικού υλικού: μεταλλικές κατασκευές (γέφυρες, υπόστεγα, έργα υποδομής και παρόμοιες κατασκευές), 9. Κατασκευή μηχανών και συσκευών, εκτός των ηλεκτρικών και των μέσων μεταφοράς: λεβητοποιεία, κατασκευή σιλό, κοχλιομεταφορέων, μεταφορικών ταινιών και αερομεταφορών, 10. Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών και λοιπών ειδών: κατασκευή συσσωρευτών μολύβδου, 11. Κατασκευή μεταφορικών μέσων: ναυπήγηση και επισκευή σκαφών, κατασκευή σιδηροδρομικού και τροχιοδρομικού υλικού, 12. Θερμοηλεκτρικοί σταθμοί παραγωγής, 13. Παραγωγή καυσίμου αερίου πόλεως, 14. Υφαντικές βιομηχανίες: βαφεία, τυποβαφεία, φινιριστήρια, 15. Εργασίες με ραδιενεργά υλικά ή ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

⁴⁷ Κατά σειρά απαριθμούνται τα εξής στοιχεία: 1. Γεωργία, 2. Κτηνοτροφία, 3. Εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία, επικοινωνίες, μεταφορές, αποθηκεύσεις εκτός από τα συνεργεία συντήρησης σιδηροδρομικών γραμμών, τις διαδικασίες σύνθεσης και ελιγμών αμαξοστοιχιών, τις μεταφορές και αποθηκεύσεις υγρών και αερίων καυσίμων και τις αποδοχές μετά ψύξεως που υπάγονται στην κατηγορία Β'. Τα μεταφορικά μέσα και οι αποδοχές που ανήκουν σε συγκεκριμένη επιχείρηση και εξυπηρετούν αποκλειστικά αυτήν, κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία με την επιχείρηση. 4. Τράπεζες, λοιπά οικονομικά ιδρύματα, ασφάλειες, διεκπεραιώσεις υποθέσεων, ενοικιάσεις κινητών και ακινήτων και λοιπές υπηρεσίες εκτός απ' τις υπηρεσίες περισυλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας και τελικής διάθεσης ακαθάρτων που υπάγονται στην κατηγορία Β'. 5. Διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

άνω των 5.000 αντίστοιχα. Αντίθετα, ο γιατρός εργασίας έχει τη σταθερή τιμή του 0,8 της ώρας.

Όσον αφορά την ενδιάμεση κατηγορία, ο γιατρός απασχολείται 0,6 της ώρας ετησίως σε κάθε περίπτωση ενώ ο τεχνικός σε επιχειρήσεις έως 1.000 στελεχών 2,5 ώρες. Το μέγεθος αυτό ελαττώνεται σε 1,5 και 1,0 για επιχειρήσεις έως 5.000 και άνω των 5.000 εργαζομένων αντίστοιχα. Στην τρίτη κατηγορία το νούμερο είναι 0,4 και για τους δύο ρυθμιστές.

Ο χρόνος απασχόλησης του τεχνικού και του γιατρού κατανέμεται ανά μήνα με κοινή συμφωνία του εργοδότη και της Επιτροπής Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας. Αν δεν λειτουργεί τέτοιου είδους όργανο, ο χρόνος κατανέμεται από την εργοδότη εταιρεία. Το Π.Δ. 17/1996⁴⁸ προβλέπει ένα ελάχιστο όριο χρόνου ετήσιας απασχόλησης. Ειδικότερα, σε κάθε περίπτωση ο ελάχιστος πραγματικός χρόνος δεν μπορεί να είναι μικρότερος των:

- α) 25 ωρών για επιχειρήσεις που απασχολούν μέχρι 20 άτομα,
- β) 50 ωρών για όσες απασχολούν από 21 έως 50 άτομα και
- γ) 75 ωρών για όσες έχουν το πιο πολυάνθρωπο προσωπικό.

Στο ίδιο διάταγμα ορίζεται επίσης ότι ο συνολικός μέγιστος ετήσιος πραγματικός χρόνος απασχόλησης ενός ρυθμιστή του ενός ή του άλλου τύπου, ο οποίος απασχολείται σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, δεν μπορεί να υπερβαίνει τον προβλεπόμενο χρόνο απασχόλησης μισθωτού. Δεν γίνεται ρητή μνεία στο σχετικό νούμερο ωρών, που είναι 1.480. Ορίζεται μάλιστα ότι η διάταξη αυτή δεν αφορά το προσωπικό των Υπηρεσιών Προστασίας και Πρόληψης, για το οποίο ισχύουν οι διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας και περί όρων απασχόλησης.

Η θέσπιση ανώτατου ορίου για το γιατρό εργασίας εκλήφθηκε ως αντικίνητρο για μία ειδικότητα που άλλωστε απέχει πολύ από την καθιέρωσή της στην ελληνική κοινωνία. Συγκεκριμένα, κατόπιν αιτήσεως ακυρώσεως ενός κατόχου της ειδικότητας «ιατρός εργασίας» το Συμβούλιο της Επικρατείας⁴⁹ ακύρωσε εν μέρει το άρ. 2 παρ. 1 του Π.Δ. 159/1999, με το οποίο προστέθηκε το νέο άρ. 3^α στο προαναφερθέν διάταγμα. Η διάταξη αυτή, που εισήγαγε χρονικό περιορισμό, στηρίχθηκε ως προς το επιτρεπτό

⁴⁸ Άρ. 4 παρ. 3.

⁴⁹ 2760/2003, Ε.Εργ.Δ. 2004 σ. 270, Δ.Ε.Ε. 2004, σ. 951.

της θέσπισής της αποκλειστικά στο άρ. 26 του Ν. 2224/1994, στο οποίο ορίζεται ότι με προεδρικά διατάγματα ρυθμίζονται στις λεπτομέρειές τους τα θέματα προσόντων ειδικότερων καθηκόντων και όρων εργασίας του ιατρού εργασίας και τεχνικού ασφαλείας. Η εξουσιοδοτική διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το φως της επαγγελματικής ελευθερίας, όπως καθιερώνεται στο άρ. 5 του Συντάγματος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχει εξουσιοδότηση προς τη Δημόσια Διοίκηση να καθορίζει τις ώρες εργασίας που, κατά ανώτατο όριο, μπορεί να απασχολείται γενικώς ο ιατρός εργασίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το θέμα αυτό δεν αφορά τις ειδικότερες υποχρεώσεις και τον τρόπο γενικά της παροχής εργασίας προς συγκεκριμένη επιχείρηση, θέμα για το οποίο και μόνο παρέχεται η εξουσιοδότηση αυτή, αλλά ανάγεται σε περιορισμό της επαγγελματικής του ελευθερίας που κατά τη συνταγματική διάταξη πρέπει να προβλέπεται ρητά στην εξουσιοδοτική διάταξη ότι επιτρέπεται να τεθεί από την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση.

Ο χρόνος απασχόλησης του τεχνικού και του γιατρού μπορεί να αυξομειώνεται κατά συγκεκριμένη επιχείρηση με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού⁵⁰ ανάλογα με τη συχνότητα και τη βαρύτητα των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών που εμφανίζονται στην επιχείρηση αυτή. Σε περίπτωση που ο χρόνος απασχόλησης του ρυθμιστή υπερβαίνει το ανώτατο νόμιμο όριο, η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να διαθέτει και άλλους ομολόγους του. Μάλιστα, αν η επιχείρηση πρέπει να απασχολεί δύο τουλάχιστον ομολόγους ρυθμιστές πλήρους απασχόλησης, είναι υποχρεωμένη να συστήσει Εσωτερική Υπηρεσία Προστασίας και Πρόληψης (ΕΣΥΠΠ).

Δεν προβλέπεται κλαδικό ή τοπικό ασυμβίβαστο για την απασχόληση των ρυθμιστών σε περισσότερες της μίας επιχειρήσεις. Έτσι, ο ίδιος τεχνικός ή γιατρός μπορεί να χρησιμοποιείται από ομάδα ομοειδών επιχειρήσεων ή από επιχειρήσεις κατά περιοχή.

Ο Ν. 1568/1985⁵¹ προβλέπει ότι ο τεχνικός πρέπει να έχει τα παρακάτω προσόντα, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης και τον αριθμό των εργαζομένων σε αυτή:

α) Πτυχίο Πολυτεχνείου ή πολυτεχνικής σχολής ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος του εσωτερικού ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού, των οποίων το αντικείμενο

⁵⁰ Ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.

⁵¹ Άρ. 5.

σπουδών έχει σχέση με τις εγκαταστάσεις και την παραγωγική διαδικασία και άδεια άσκησης επαγγέλματος, που χορηγείται από το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας.

β) Πτυχίο πανεπιστημιακής σχολής εσωτερικού ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού, των οποίων το αντικείμενο σπουδών έχει σχέση με τις εγκαταστάσεις και την παραγωγική διαδικασία και άδεια άσκησης επαγγέλματος, όταν αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.

γ) Πτυχίο τεχνολογικού εκπαιδευτικού ιδρύματος ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού ή πτυχίο των πρώην υπομηχανικών και των Κ.Α.Τ.Ε.Ε.

δ) Απολυτήριο τεχνικού λυκείου ή μέσης τεχνικής σχολής ή άλλης αναγνωρισμένης τεχνικής επαγγελματικής σχολής του εσωτερικού ή ισότιμων σχολών του εξωτερικού ή άδεια άσκησης επαγγέλματος εμπειροτέχνη.

Πέρα από τα πιστοποιητικά γνώσεων, απαιτείται και προϋπηρεσία που υπολογίζεται από την απόκτηση απολυτηρίου ή πτυχίου, διετής για τους τεχνικούς των δύο πρώτων περιπτώσεων, πενταετής και οκταετής αντίστοιχα για τις άλλες. Όμως, ο Ν. 3144/2003⁵² ορίζει ότι για τους τεχνικούς ασφάλειας που έχουν παρακολουθήσει πρόγραμμα επιμόρφωσης σε θέματα ασφάλειας και υγείας των εργαζομένων, διάρκειας τουλάχιστον 100 ωρών⁵³, που εκτελείται από τα αρμόδια Υπουργεία ή εκπαιδευτικούς ή άλλους δημόσιους οργανισμούς ή από εξειδικευμένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης πιστοποιημένα στην υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, η προϋπηρεσία μειώνεται για όσους υπάγονται στις δύο πρώτες περιπτώσεις κατά ένα έτος και για όσους ανήκουν στις δύο τελευταίες κατά τρία έτη.

Το Π.Δ. 294/1988 ορίζει ότι στις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της Α' κατηγορίας και της Β', που απασχολούν 650 άτομα και άνω, ο τεχνικός ασφαλείας πρέπει να έχει τα προσόντα των δύο πρώτων περιπτώσεων⁵⁴. Εφόσον προκύπτει υποχρέωση απασχόλησης και δεύτερου τεχνικού για τη συμπλήρωση του ελάχιστου απαιτούμενου χρόνου απασχόλησης, αυτός μπορεί να έχει τα προσόντα της τρίτης περίπτωσης.

Στις υπόλοιπες επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της κατηγορίας Β' και της Γ', ο τεχνικός πρέπει να έχει τα προσόντα της πρώτης, δεύτερης ή τρίτης περίπτωσης.

⁵² Άρ. 8.

⁵³ Σύμφωνα με το άρ. 13 του Ν. 1568/1985 και το άρ. 6 του Π.Δ. 17/1996.

⁵⁴ Δηλαδή του εδαφίου α ή β της παρ. 1 του άρ. 5 του Ν. 1568/1985.

Εφόσον προκύπτει υποχρέωση απασχόλησης περισσότερων των δύο, για τη συμπλήρωση του ελάχιστου χρόνου απασχόλησης οι πέραν του δευτέρου μπορούν να έχουν τα προσόντα της τέταρτης περίπτωσης.

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι κατά αντιδιαστολή προς την επιστημονική ειδικότητα του Ιατρού Εργασίας δεν υπάρχει θεσμοθετημένη ειδικότητα Τεχνικού Ασφαλείας από τις σχολές και επομένως αυτή νοείται ως εμπειρική τέχνη που ερείδεται σε αντίστοιχες σπουδές. Οι επιτρεπόμενες ειδικότητες ορίζονται λεπτομερώς ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στο Π.Δ. 294/1988. Για παράδειγμα, στο μακροσκελή αυτό κατάλογο, είναι συνήθης η μνεία του Μηχανολόγου Μηχανικού και του Πτυχιούχου Τμήματος Μηχανολογίας, μεταξύ των πτυχιούχων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Τεχνολογικών αντίστοιχα⁵⁵.

Μάλιστα, οι εργοδότες αντί να αναθέσουν σε άλλο πρόσωπο τα καθήκοντα του Τεχνικού Ασφαλείας μπορούν να ασκούν οι ίδιοι τα καθήκοντα αυτά στην επιχείρησή τους σε ορισμένες περιπτώσεις. Ειδικότερα, ορίζεται στο Π.Δ. 17/1996⁵⁶ ότι στις επιχειρήσεις που υπάγονται στη Γ' κατηγορία και απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζομένους, μπορεί ο εργοδότης να αναλάβει ο ίδιος τα καθήκοντα τεχνικού εφόσον επιμορφωθεί κατάλληλα⁵⁷, δηλαδή σε εγκεκριμένα από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προγράμματα.

Με το Ν. 3144/2003⁵⁸ δίνεται η δυνατότητα και στους εργοδότες, των οποίων οι επιχειρήσεις ανήκουν στη Β' κατηγορία, να ασκούν καθήκοντα τεχνικού ασφαλείας. Ειδικότερα, σε επιχειρήσεις με λιγότερους από 50 εργαζομένους, αυτό χωρεί εφόσον ο εργοδότης έχει τα προσόντα της πρώτης, δεύτερης ή τρίτης περίπτωσης κατά το Ν. 1568/1985 και μία από τις ειδικότητες των τεχνικών ασφαλείας που σύμφωνα με το Π.Δ. 294/1988 προβλέπονται για τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο ανήκει η επιχείρησή του. Αν όμως η ειδικότητά του δεν προβλέπεται για τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο ανήκει η επιχείρησή του, χρειάζεται να επιμορφωθεί κατάλληλα για τουλάχιστον 35 ώρες προκειμένου να ασκήσει ο ίδιος τα

⁵⁵ Βλ. Π. Ανδρεάδης – Γ. Παπαϊωάννου, *Υγιεινή και Ασφάλεια Εργαζομένων. Οδηγός Τεχνικού Ασφαλείας*, Εκδόσεις Ίων 2004, σσ. 250-255.

⁵⁶ Άρ. 4 παρ. 2 στ. γ.

⁵⁷ Σύμφωνα με το άρ. 13 του Ν. 1568/1985 και το άρ. 6 του Π.Δ. 17/1996.

⁵⁸ Άρ. 9 παρ. 5 και 6.

καθήκοντα αυτά και μάλιστα μόνο αν η επιχείρησή του έχει λιγότερους από 20 εργαζομένους.

Στις επιχειρήσεις που υπάγονται στην κατηγορία Β και απασχολούν έως 6 εργαζομένους, απαιτείται ο εργοδότης να περάσει από την προαναφερθείσα επιμόρφωση και να είναι πτυχιούχος τεχνικής ειδικότητας Τεχνικού Επαγγελματικού Εκπαιδευτηρίου ή Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης ή άλλης αναγνωρισμένης τεχνικής επαγγελματικής σχολής καθώς και το αντικείμενο των σπουδών του να σχετίζεται με τη δραστηριότητα της επιχείρησής του. Στην οριακή περίπτωση που μία επιχείρηση απασχολεί μέχρι 3 άτομα, πέρα από την ίδια προϋπόθεση επιμόρφωσης απαιτείται ο εργοδότης να έχει άδεια άσκησης τεχνικού επαγγέλματος εμπειροτέχνη και το αντικείμενο της άδειάς του να σχετίζεται με τη δραστηριότητα της επιχείρησής του ή αποδεδειγμένη άσκηση, για μία δεκαετία και πλέον, της οικονομικής δραστηριότητας για την οποία θα αναλάβει τις υποχρεώσεις του τεχνικού ασφαλείας.

Εξάλλου, είναι δυνατό με υπουργικές αποφάσεις⁵⁹ να εγκρίνεται η εκτέλεση προγραμμάτων επιμόρφωσης των τεχνικών ασφάλειας, των γιατρών εργασίας, των μελών της Επιτροπής Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας και των αντιπροσώπων από τα αρμόδια υπουργεία ή εκπαιδευτικούς ή άλλους δημόσιους οργανισμούς, χωρίς να επιτρέπεται οι δαπάνες των προγραμμάτων να βαρύνουν τους εργαζομένους. Ο χρόνος αποχής των εργαζομένων από την εργασία για το σκοπό αυτό θεωρείται χρόνος εργασίας για κάθε συνέπεια από τη σχέση εργασίας και για την αμοιβή τους και δεν μπορεί να συμψηφιστεί με την κανονική ετήσια άδειά τους.

Επίσης, προβλέπεται ότι με προεδρικά διατάγματα οι γιατροί εργασίας εντάσσονται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για αυτό⁶⁰.

1.2.2. Συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια

Το Π.Δ. 305/1996 θεσπίστηκε για την προσαρμογή της χώρας στην κοινοτική νομοθεσία, ορίζοντας τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας που πρέπει να

⁵⁹ Του Υπουργού Εργασίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.

⁶⁰ Άρ. 14 παρ. 3 Ν. 1568/1985.

εφαρμόζονται συμμόρφωση προς την οδηγία 92/57/ΕΟΚ, στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια, δηλαδή σε κάθε εργοτάξιο στο οποίο πραγματοποιούνται οικοδομικές εργασίες ή πολιτικού μηχανικού και γενικά εκτελείται τεχνικό έργο. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι κατασκευές έχουν τη χειρότερη απόδοση σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας με περίπου 1.300 θανατηφόρα ατυχήματα κάθε χρόνο στην Ευρώπη ενώ στην Ελλάδα ο κατασκευαστικός κλάδος έρχεται πρώτος σε αριθμό θανατηφόρων ατυχημάτων⁶¹.

Κατά το διάταγμα της εναρμόνισης, για εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα πολλά συνεργεία ορίζεται ένας ή περισσότεροι συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου. Ειδικότερα, το ρόλο του συντονιστή μπορεί να επωμιστεί κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο στο οποίο ο εργολάβος ολόκληρου του έργου (και εάν δεν υπάρχει, ο κύριος του έργου) αναθέτει την εκτέλεση των καθηκόντων που προβλέπει το ίδιο κανονιστικό κείμενο. Τα προσόντα των συντονιστών κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου είναι αυτά που σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις παρέχουν το δικαίωμα υπογραφής της συγκεκριμένης μελέτης.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ένα από τα πολλά προβλήματα που αφορούν την εφαρμογή του εξεταζόμενου διατάγματος είναι η παντελής ανυπαρξία εφαρμογής του θεσμού του συντονιστή κατά τη μελετητική διάρκεια, για διάφορους λόγους⁶².

Οι συντονιστές της μελετητικής φάσεως συντονίζουν την προβλεπόμενη διαδικασία με την οποία λαμβάνονται υπόψη οι γενικές αρχές πρόληψης σε θέματα ασφάλειας και υγείας, που αναφέρονται στο άρ. 7 του Π.Δ. 17/96, καθώς και το σχέδιο και ο φάκελος ασφάλειας και υγείας, έγγραφα τα οποία καταρτίζουν οι ίδιοι ή αναθέτουν την κατάρτιση.

Εφόσον υφίσταται υποχρέωση εκπόνησης σχεδίου ασφάλειας και υγείας,⁶³ όπως δηλαδή σε κάθε περίπτωση που απαιτείται συντονιστής κατά την εκπόνηση της μελέτης, αν δεν καταρτιστούν σχέδιο και φάκελος, η σχετική ευθύνη βαρύνει το πρόσωπο που όρισε το συντονιστή. Το έγγραφο αυτά αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα

⁶¹ Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 62.

⁶² Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 66.

⁶³ Κατά το άρ. 4 Π.Δ. 305/1996.

των δικαιολογητικών που υποβάλλονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις για την έκδοση οικοδομικής άδειας του έργου ενώ, προκειμένου για δημόσια έργα και εφόσον δεν απαιτείται έκδοση οικοδομικής άδειας, συνιστούν τμήμα της τεχνικής μελέτης που υποβάλλεται για έγκριση. Ειδικότερα, έχει προβλεφθεί ότι τα εντεταλμένα όργανα που εγκρίνουν τις μελέτες οφείλουν να ελέγχουν το περιεχόμενο και ορισμένα άλλα στοιχεία σχετικά με το σχέδιο και το φάκελο και σε περίπτωση που εντοπιστεί πρόβλημα, οι μελέτες δεν εγκρίνονται⁶⁴. Πάντως, παρατηρείται έλλειμμα σε κατάλληλους ελεγκτικούς μηχανισμούς του περιεχομένου αυτών των εγγράφων με αποτέλεσμα να συμβαίνει μία απλή γραφειοκρατική καταχώριση χωρίς ουσία για την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων σε ένα έργο⁶⁵. Επιπροσθέτως, η έλλειψη θεσμοθετημένης αμοιβής για τη σύνταξη των επιβαλλόμενων κειμένων θεωρείται⁶⁶ μία από τις αιτίες για τις οποίες η διαδικασία κατάθεσής τους είναι τυπική⁶⁷. Όμως, πλέον ο Κανονισμός Προεκτιμώμενων Αμοιβών Μελετών και Υπηρεσιών, σύμφωνα με το Ν. 3316/2005, περιλαμβάνει επακριβή τρόπο ορισμού της σχετικής μελέτης⁶⁸.

Εξάλλου, για εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα πολλά συνεργεία ορίζεται ένας ή περισσότεροι συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκτέλεση του έργου⁶⁹, των οποίων τα προσόντα είναι αυτά που προβλέπονται και για τους τεχνικούς ασφάλειας στο Π.Δ. 294/1988 και στις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις.

Στους συντονιστές ασφάλειας και υγείας επιτρέπεται να ανατεθεί το έργο και οι αρμοδιότητες του τεχνικού ασφάλειας κατά το Ν. 1568/1985, οπότε ο χρόνος απασχόλησης δεν συμψηφίζεται αλλά υπολογίζεται και εκτελείται ανεξάρτητα. Πάντως, αναφέρεται ότι ο ελάχιστος χρόνος του συντονιστή αλλά και του τεχνικού

⁶⁴ Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ΔΕΕΠΠ/85/14-5-01 (ΦΕΚ 686 Β') «Καθιέρωση του Σχεδίου Ασφαλείας και Υγείας (ΣΑΥ) και του Φακέλου Ασφάλειας και Υγείας (ΦΑΥ) ως απαραίτητων στοιχείων για την έγκριση μελέτης στο στάδιο της οριστικής μελέτης ή / και της μελέτης εφαρμογής σε κάθε Δημόσιο Έργο».

⁶⁵ Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 67.

⁶⁶ Από το ΤΕΕ και το σύλλογο Πολιτικών Μηχανικών.

⁶⁷ Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 66.

⁶⁸ Βλ. κατωτέρω, αα. *Προκαταρκτικές ενέργειες του κυρίου του έργου για την ανάθεση των συμβάσεων*.

⁶⁹ Ο συντονιστής ορίζεται με παρόμοιο τρόπο με αυτόν που ορίζεται ο συντονιστής της μελετητικής φάσεως.

ασφάλειας δεν θα έπρεπε να ορίζεται μόνο από τον αριθμό εργαζομένων γιατί ένα μικρό έργο με λίγους εργαζόμενους μπορεί να έχει υψηλή επικινδυνότητα⁷⁰.

Οι συντονιστές για θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκτέλεση του έργου:

α. Συντονίζουν την εφαρμογή των γενικών αρχών πρόληψης και ασφάλειας στις τεχνικές ή οργανωτικές επιλογές, προκειμένου να προγραμματίζονται οι διάφορες εργασίες ή φάσεις εργασίας που διεξάγονται ταυτόχρονα ή διαδοχικά και στην πρόβλεψη της διάρκειας εκτέλεσης των διαφόρων αυτών εργασιών ή φάσεων εργασίας.

β. Συντονίζουν την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων μεριμνώντας έτσι ώστε οι εργολάβοι και υπεργολάβοι και, αν αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία των εργαζομένων, οι αυτοαπασχολούμενοι:

i) να εφαρμόζουν με συνέπεια τις αρχές τις σχετικές με την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων⁷¹,

ii) όποτε απαιτείται, να εφαρμόζουν το σχέδιο ασφάλειας και υγείας.

γ. Αναπροσαρμόζουν ή μεριμνούν έτσι ώστε να αναπροσαρμοστεί το σχέδιο και ο φάκελος ασφάλειας και υγείας.

δ. Οργανώνουν μαζί με τον τεχνικό ασφάλειας και τον γιατρό εργασίας τη συνεργασία, μεταξύ των εργολάβων και υπεργολάβων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που διαδέχονται ο ένας τον άλλον στο εργοτάξιο, και το συντονισμό των δραστηριοτήτων για την προστασία των εργαζομένων και την πρόληψη των ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών, καθώς και την αμοιβαία ενημέρωσή τους⁷², όταν πολλές επιχειρήσεις μοιράζονται τον ίδιο χώρο εργασίας, μεριμνώντας για τη συμμετοχή, εφόσον υπάρχει ανάγκη, των αυτοαπασχολούμενων.

ε. Συντονίζουν την εποπτεία για την ορθή εφαρμογή των εργασιακών διαδικασιών.

στ. Λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα έτσι ώστε να επιτρέπεται η είσοδος στο εργοτάξιο μόνο στα πρόσωπα που έχουν τη σχετική άδεια.

⁷⁰ Θ. Κουκουλάκη, *Εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια στα εργοτάξια. Οκτώ χρόνια μετά τη θέσπιση του ΠΔ 305/1996*, Η Κατασκευή, Περίοδος Δ' Νο 88 Μάρτιος 2005, σ. 68.

⁷¹ Που αναφέρονται στο άρ. 8 του Π.Δ. 305/1996.

⁷² Σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρ. 7 παρ. 9 του Π.Δ. 17/1996.

ζ. Συνεργάζονται με τον τεχνικό ασφάλειας και το γιατρό εργασίας σε όλη τη διάρκεια απασχόλησης στο εργοτάξιο και ζητούν τη γνώμη τους κάθε φορά που το κρίνουν απαραίτητο.

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι η επιτροπή παραλαβής κάθε υπό κατασκευή δημόσιου έργου επιβάλλεται να διαπιστώνει ότι για το παραλαμβανόμενο προσωρινά ή οριστικά έργο, έχει καταρτιστεί φάκελος ασφάλειας και υγείας και ότι αυτός είναι ενημερωμένος, με την έννοια ότι περιλαμβάνει τα μητρώο του έργου, δηλαδή τα σχέδια και την τεχνική περιγραφή του, καθώς και οδηγίες και χρήσιμα στοιχεία σε θέματα ασφάλειας και υγείας, τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις ενδεχόμενες μεταγενέστερες εργασίες σε όλη τη διάρκεια της ζωής του έργου, όπως εργασίες συντήρησης, μετατροπής και καθαρισμού. Η διαπίστωση αυτή πρέπει να αναγράφεται ρητά στο σχετικό Πρωτόκολλο Παραλαβής και η επιτροπή δεν επιτρέπεται να προβαίνει στην παραλαβή αν δεν υφίσταται ο φάκελος ή αν αυτός δεν είναι αρκετά ενημερωμένος. Στο Πρωτόκολλο Οριστικής Παραλαβής επιβάλλεται να γίνεται ακόμη μνεία ότι ο φάκελος εφαρμόστηκε και ενημερώθηκε μετά την προσωρινή παραλαβή ή ότι συμπληρώθηκε με τις εργασίες που εκτελέστηκαν σε εφαρμογή των παρατηρήσεων για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων⁷³.

* * *

Εάν αυτές είναι οι αναφορές για το Τεχνικό Δίκαιο γενικά και για μία σημαντική πτυχή του ειδικά, υπάρχει έλλειμμα στην επιστήμη όσον αφορά την ανάλυση του μελετητικού κλάδου του Δημοσίου Δικαίου. Ο Πυθαγόρας δίνει τη σαφή και πολύτιμη συμβουλή «Βουλευού προ έργου», πλην όμως ενώ είναι συνήθης η καλλιέργεια του Δικαίου Δημοσίων Έργων, με την έννοια της κατασκευής των τεχνικών έργων σε ακίνητα για λογαριασμό δημοσίων φορέων, βρίσκεται μάλλον στο περιθώριο ο παραπλήσιος κλάδος του Μελετητικού Δικαίου. Είναι αξιοσημείωτο ότι μερικές φορές

⁷³ Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, 433/19-9-00 (ΦΕΚ 1176 Β') «Καθιέρωση του Φακέλου Ασφαλείας και Υγείας (ΦΑΥ) ως απαραίτητου στοιχείου για την προσωρινή και οριστική παραλαβή κάθε Δημόσιου Έργου».

χρησιμοποιείται ο όρος «εκτέλεση» των δημοσίων έργων για να δηλώσει τη δυάδα των λειτουργιών της μελέτης και της κατασκευής τους⁷⁴.

⁷⁴ Α. Τζίκα – Χατζοπούλου, *Κατασκευή Δημοσίων Έργων*, Παπασωτηρίου Αθήνα 1994, σ. 29.

Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 1

1. Διπλωματούχος Αρχιτέκτονας προτίθεται να ανεγείρει ένα κτίριο, για το οποίο απαιτείται η ύπαρξη εργοταξίου με πολλά συνεργεία παρόντα. Διαπράττεται παρανομία: α) Σε περίπτωση που το κτίριο έχει μία εξτρεμιστική τεχνοτροπία, που δεν συμβαδίζει με τις καλλιτεχνικές απαιτήσεις της εποχής του; β) Αν έχει τεθεί σε κίνηση η διαδικασία έκδοσης οικοδομικής άδειας χωρίς να περιλαμβάνεται το σχέδιο και ο φάκελος ασφάλειας και υγείας μεταξύ των δικαιολογητικών;
2. Το Αστικό Κ.Τ.Ε.Λ. μίας μικρής πόλης απασχολεί 15 οδηγούς λεωφορείων και εισπράκτορες. Αποφεύγει να αναθέσει καθήκοντα τεχνικού ασφαλείας και μάλιστα ο ορκωτός λογιστής στον ετήσιο έλεγχο του δεν κάνει κάποια σχετική παρατήρηση. Ενεργεί νόμιμα η ανώνυμη εταιρεία;
3. Ο εργοδότης σε επιχείρηση στην οποία ένας μηχανολόγος μηχανικός προσφέρει τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας, καταγγέλλει εγγράφως τη σύμβαση εκείνου χωρίς λόγο και παραλείπει να κοινοποιήσει την καταγγελία στην οικεία Επιθεώρηση Εργασίας. Ενήργησε νόμιμα;
4. Ο εργοδότης σε επιχείρηση στην οποία ένας μηχανολόγος μηχανικός προσφέρει τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας και εργάζεται ως τεχνικός διευθυντής με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, τον απολύει εγγράφως χωρίς να αναφέρει κάποιο λόγο. Ενήργησε νόμιμα;
5. Ένας απόφοιτος τεχνικού λυκείου μπορεί να αναλάβει καθήκοντα τεχνικού ασφαλείας σε μία επιχείρηση κατασκευής ξύλινων επίπλων που απασχολεί 150 εργαζόμενους;

Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 1

- α) Ο αρχιτέκτονας έχει το δικαίωμα να λειτουργεί αποκομμένα από τις απαιτήσεις της εποχής του, αν και αυτό δεν θεωρείται φυσιολογικό στον επιστημονικό του χώρο.

β) Σε κάθε περίπτωση όμως θα παρανομούσε εφόσον δεν φρόντιζε να ζητήσει και να λάβει την προβλεπόμενη οικοδομική άδεια, υποχρέωση από την οποία δεν απαλλάσσεται ακόμη και αν επικαλεστεί την κατά το άρθρο 16 του ισχύοντος Συντάγματος ελευθερία της τέχνης.
- Όχι, και αυτό ανεξάρτητα από την επιτυχή έκβαση του ελέγχου που διενεργεί ο ορκωτός λογιστής στην ανώνυμη εταιρεία. Ο Ν. 1568/1985 επέβαλλε στις επιχειρήσεις που απασχολούσαν κατά ετήσιο μέσο όρο πάνω από 50 εργαζομένους να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας, όπως και γιατρού εργασίας. Όμως πλέον, δυνάμει του Ν. 3144/2003 όλες οι επιχειρήσεις που απασχολούν έστω και έναν εργαζόμενο, ανεξάρτητα από το είδος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, οφείλουν να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας.
- Όχι, διότι δεν αρκεί η τήρηση του έγγραφου τύπου της καταγγελίας αλλά απαιτείται κατά την καταγγελία να αναγράφεται και ο λόγος, ο οποίος πρέπει να τη δικαιολογεί αντικειμενικά. Δεν επιτρέπεται να είναι στην ουσία αβάσιμος, ιδίως δεν είναι έγκυρη η απόλυση αν ο πραγματικός λόγος είναι η διαφωνία του εργοδότη με τον τεχνικό ασφαλείας για θέματα της αρμοδιότητας του τελευταίου. Αντίθετα, δεν επηρεάζει το κύρος της καταγγελίας το γεγονός της κοινοποίησης στην Επιθεώρηση Εργασίας.
- Ναι όσον αφορά τη θέση του τεχνικού διευθυντή καθώς δεν απαιτείται αιτιολόγηση της απόλυσης, με επιφύλαξη της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος κατά Α.Κ. 281. Όσον αφορά την απόλυση του μηχανικού ως τεχνικού ασφαλείας, αυτή κρίνεται αυτοτελώς και απαιτεί έγγραφη αναγραφή λόγου, και μάλιστα που να δικαιολογεί αντικειμενικά την καταγγελία αυτή.
- Όχι, ως απόφοιτος τεχνικού λυκείου εντάσσεται στην τέταρτη περίπτωση των προσοντούχων του νόμου ενώ η συγκεκριμένη επιχείρηση στη Β' κατηγορία. Το Π.Δ. 294/1988 ορίζει ότι στις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της Α' κατηγορίας και της Β', που απασχολούν 650 άτομα και άνω, ο τεχνικός ασφαλείας πρέπει να έχει τα προσόντα των δύο πρώτων περιπτώσεων. Στις υπόλοιπες επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της κατηγορίας Β' και της Γ', ο τεχνικός πρέπει να έχει

τα προσόντα της πρώτης, δεύτερης ή τρίτης περίπτωσης. Μόνο εφόσον προκύπτει υποχρέωση απασχόλησης περισσότερων των δύο, για τη συμπλήρωση του ελάχιστου χρόνου απασχόλησης οι πέραν του δευτέρου μπορούν να έχουν τα προσόντα της τέταρτης περίπτωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ο προσυμβατικός έλεγχος του Κράτους στις δημόσιες συμβάσεις

Οριακής σημασίας είναι ο προσυμβατικός έλεγχος του Κράτους στις δημόσιες συμβάσεις εκτέλεσης έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών. Αυτός με κριτήριο το αντίστοιχο οικονομικό αντικείμενο διαβαθμίζεται σε δύο αυτοτελείς μηχανισμούς από ανεξάρτητα κρατικά όργανα.

2.1. Ο έλεγχος διασφάλισης της διαφάνειας από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης⁷⁵

Το άρ. 14 παρ. 9 του Συντάγματος, μία από τις πλέον προβληματικές διατάξεις που τέθηκαν με την αναθεώρηση του 2001, ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσω ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με μία από τις προαναφερθείσες ιδιότητες επιχείρησης που αναλαμβάνει έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Η απαγόρευση καταλαμβάνει και κάθε είδους παρένθετα πρόσωπα, όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες. Μάλιστα, θεσπίζεται επιφύλαξη υπέρ του νόμου, με τον οποίο ορίζονται οι ειδικότερες ρυθμίσεις, οι κυρώσεις, που μπορεί να φθάνουν μέχρι την ανάκληση της άδειας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι την απαγόρευση σύναψης ή την ακύρωση της σχετικής σύμβασης, καθώς και οι τρόποι ελέγχου και οι εγγυήσεις αποτροπής των καταστρατηγήσεων των προηγούμενων εδαφίων.

Δυνάμει του άρθρου αυτού έχει θεσπιστεί ο Ν. 3310/2005⁷⁶, γνωστός ως ο νέος νόμος για το βασικό μέτοχο, σε αντικατάσταση του πρώτου σχετικού νομοθετήματος, δηλαδή του Ν. 3021/2002. Τελικά, και το δεύτερο νομοθετικό κείμενο γνώρισε περιπετειώδη εφαρμογή και μάλιστα υπέστη εκτεταμένη μεταβολή με τον τροποποιητικό Ν. 3414/2005, ο οποίος θεσπίστηκε προκειμένου να διασφαλιστεί η συμβατότητα των διατάξεων του δεύτερου νόμου προς τους κανόνες της κοινοτικής έννομης τάξης και παράλληλα να τηρηθούν οι επιταγές του ελληνικού Συντάγματος.

⁷⁵ Βλ. Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Δημοσίων Έργων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 2005, σ. 81 επ..

⁷⁶ «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων» (ΦΕΚ 30/Α'/14.2.2005).

Και μετά την τροποποίηση, απαιτείται η υπέρβαση του ορίου του 1.000.000 ευρώ όσον αφορά το οικονομικό αντικείμενο των συμβάσεων. Επίσης, ελέγχονται και οι συμβάσεις των οποίων το οικονομικό αντικείμενο ή αντάλλαγμα είναι κατώτερο αυτού του ορίου αλλά έχουν ως αντικείμενο τμήμα, προσθήκη ή επέκταση ή συμπλήρωση ανατιθέμενου έργου, προμήθειας ή υπηρεσίας που υπερβαίνει συνολικά το ποσό αυτό, ανεξαρτήτως εάν το οικονομικό αντικείμενο ή αντάλλαγμα συνεπάγεται ή όχι δαπάνη για την αναθέτουσα αρχή⁷⁷. Το όριο αυτό, το οποίο δηλαδή τέθηκε για πρώτη φορά με το Ν. 3310/2005, έχει επικριθεί ως υπερβολικά υψηλό και μάλιστα μπορεί να χαρακτηριστεί και ως άκαμπτο, με την έννοια ότι δεν υιοθετείται η συνήθης διαφοροποίηση μεταξύ έργων, από τη μια πλευρά, και προμηθειών και υπηρεσιών από την άλλη. Για παράδειγμα, οι συνήθεις δημόσιες προμήθειες δεν ξεπερνούν το παλαιό όριο του Ν. 3021/2002, δηλαδή τα 250.000 ευρώ, οπότε δεν υπόκεινται πλέον σε έλεγχο, ενώ παρόμοια ισχύουν για τις μελέτες δημοσίων έργων και τις συναφείς υπηρεσίες.

Ως βασικός μέτοχος νοείται ο μέτοχος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ο οποίος με οποιονδήποτε τρόπο μπορεί να επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων που λαμβάνουν τα αρμόδια όργανα ή στελέχη της επιχείρησης σχετικά με τον τρόπο διοίκησης και γενικά τη λειτουργία της. Ειδικότερα, η έννοια του βασικού μετόχου συνεχίζει να προσδιορίζεται με βάση το ποσοστό τουλάχιστον 1% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ή του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου στη Γενική Συνέλευση της επιχείρησης και διευρύνεται, εφόσον με το ποσοστό αυτό ο κύριος των μετοχών εκπροσωπήθηκε ή άσκησε το δικαίωμα ψήφου κατά τη λήψη της απόφασης της Γενικής Συνέλευσης για την εκλογή ή την ανάκληση του εκάστοτε τελευταίου Διοικητικού Συμβουλίου της επιχείρησης ή της πλειοψηφίας των μελών αυτού. Επιπροσθέτως, πρέπει να συντρέχουν οι προϋποθέσεις των εδαφίων αα' έως δδ' της αναριθμημένης πλέον παρ. 6 του άρ. 2 του Ν. 3310/2005, οι οποίες διευκρινίζεται ότι πρέπει να συντρέχουν ή να συνέτρεχαν κατά το χρονικό διάστημα από τη δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης ή από την έκδοση της απόφασης για τη διαδικασία της ανάθεσης μέχρι την ολοκλήρωση του σχετικού ελέγχου, κατά το άρ. 5 του Ν. 3310/2005, από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, δηλαδή μέχρι την ολοκλήρωση της εκτέλεσης της σχετικής σύμβασης. Υπό την έννοια αυτή, είναι αξιοπρόσεκτο ότι δεν υφίσταται πλέον αμάχητο τεκμήριο για τον προσδιορισμό της

⁷⁷ Άρ. 2 παρ. 1 Ν. 3310/2005.

έννοιας του βασικού μετόχου αλλά η ύπαρξή της πρέπει να διαπιστώνεται κάθε φορά από τη συνδρομή των επιπρόσθετων προϋποθέσεων. Ειδικότερα, ο μέτοχος κατά την προαναφερθείσα χρονική περίοδο:

αα) Είναι ή υπήρξε κύριος αριθμού μετοχών που τον κατατάσσουν ή κατέτασσαν μεταξύ των 10 μεγαλύτερων μετόχων της επιχείρησης, ή

ββ) κατέχει ή κατείχε από οποιαδήποτε αιτία δικαιώματα ψήφου στη Γενική Συνέλευση, που τον κατατάσσουν ή κατέτασσαν ανάμεσα στους 10 μεγαλύτερους κατόχους δικαιωμάτων ψήφου της επιχείρησης, ή

γγ) έχει ή είχε το δικαίωμα είτε από το νόμο είτε από το καταστατικό της επιχείρησης είτε μέσω εκχώρησης σχετικού δικαιώματος άλλων μετόχων να διορίζει ή να ανακαλεί ένα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, ή

δδ) κατάρτισε ή είχε καταρτίσει, αμέσως ή εμμέσως, συμβάσεις και γενικά συμφωνίες με την επιχείρηση, από τις οποίες η τελευταία απέκτησε έσοδα ή άλλα οικονομικά οφέλη κατά την αμέσως προηγούμενη χρήση της, τα οποία αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 1/10 των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης κατά τη χρήση αυτή.

Η ραδιοτηλεοπτική ανεξάρτητη αρχή ελέγχει εάν συντρέχει σε επιχείρηση που συνάπτει δημόσιες συμβάσεις ασυμβίβαστη ιδιότητα ή απαγόρευση κατά την έννοια και υπό τις προϋποθέσεις των άρ. 3 και 4 του Ν. 3310/2005. Μάλιστα, ο έλεγχος αυτός δεν είναι μόνο προσυμβατικός καθώς ορίζεται ότι είναι διαρκής και καταλαμβάνει το χρονικό διάστημα από την υπογραφή της δημόσιας σύμβασης έως και την ολοκλήρωση εκτέλεσής της. Ο έλεγχος και οι συνέπειες της συνδρομής των απαγορεύσεων αυτού του νόμου αναφέρονται υποχρεωτικά σε όλες τις προκηρύξεις και προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που εκδίδονται από τις αναθέτουσες αρχές. Μετά τη σύναψη δημόσιας σύμβασης, η επιχείρηση υποχρεούται να γνωστοποιεί στο Τμήμα Ελέγχου Διαφάνειας του Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου οποιαδήποτε αλλαγή των φυσικών ή νομικών προσώπων, που εμπίπτουν στις ασυμβίβαστες ιδιότητες ή τις απαγορεύσεις, κατά την έννοια και τις προϋποθέσεις των άρ. 3 και 4 αυτού του νόμου, σε όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης και έως την ολοκλήρωση της εκτέλεσής της.

Οι πράξεις του Συμβουλίου που εκδίδονται στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρ. 6 του Ν. 3310/2005, δηλαδή για τη διαπίστωση τυχόν ασυμβίβαστων ιδιοτήτων ή απαγορεύσεων, αποτελούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις. Όποιος έχει έννομο

συμφέρον, συμπεριλαμβανομένου και του Δημοσίου, ασκεί ενώπιον της αρχής προσφυγή, σύμφωνα με τις διατάξεις του εδ. α' της παρ. 2 του άρ. 3 του Ν. 2522/1997, όπως ισχύει κάθε φορά καθώς και, ανεξάρτητα από την προηγούμενη άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, αίτηση ασφαλιστικών μέτρων σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρ. 3 του ίδιου νόμου.

Η σύναψη δημόσιας σύμβασης χωρίς προηγουμένως να έχει τηρηθεί η προαναφερθείσα διοικητική διαδικασία του ελέγχου, δηλαδή κατά το άρ. 6 του Ν. 3310/2005, ή κατά παράβαση της εκδοθείσας, εντός της οριζόμενης προθεσμίας, απόφασης του Συμβουλίου ή κατά παράβαση των διατάξεων αυτού του άρθρου είναι άκυρη. Η προθεσμία είναι τριακονθήμερη και μάλιστα αποκλειστική και εκκινεί από την υποβολή του αιτήματος του ενδιαφερομένου στο Συμβούλιο. Μπορεί να παραταθεί, για αποκλειστική προθεσμία, έως 15 το πολύ ημέρες ύστερα από αιτιολογημένη απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου η οποία κοινοποιείται στην Αναθέτουσα Αρχή.

Εξάλλου, με το Ν. 3414/2005 διατηρείται ο κανόνας της ονομαστικοποίησης των μετοχών μέχρι φυσικού προσώπου των εταιρειών που είναι αντισυμβαλλόμενες δημόσιων φορέων. Συγκεκριμένα, οι μετοχές των ανώνυμων εταιρειών που συμμετέχουν, αυτοτελώς ή σε κοινοπραξία ή ένωση προσώπων ή σε οποιαδήποτε μορφή οντότητα, σε διαγωνιστική διαδικασία ή διαδικασία ανάθεσης κατασκευής έργων ή προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών και μελετών του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως αυτός οριοθετείται με τις διατάξεις του Ν. 3310/2005, με οικονομικό αντικείμενο ή αντάλλαγμα ανώτερο του 1.000.000 ευρώ, είναι υποχρεωτικά ονομαστικές. Αυτή η προδιαγραφή διασφαλίζει τον έλεγχο της συνδρομής των λόγων αποκλεισμού από τις διαγωνιστικές διαδικασίες ή τις διαδικασίες ανάθεσης, σύμφωνα με τις Οδηγίες περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών, συμβάσεων δημοσίων προμηθειών και συμβάσεων δημοσίων έργων, όπως ισχύουν κάθε φορά. Εφόσον μέτοχος είναι άλλη ανώνυμη εταιρεία με ποσοστό συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο τουλάχιστον 1%, οι μετοχές της εταιρείας αυτής είναι υποχρεωτικά ονομαστικές στο σύνολό τους μέχρι φυσικού προσώπου.

Στο ισχύον νομικό πλαίσιο, η έκδοση πιστοποιητικού διαφάνειας έχει κατ' αρχήν αντικατασταθεί με την υποβολή σχετικής υπεύθυνης δήλωσης από τον ανάδοχο. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Κεφάλαιο II, παρ. 4, της ΚΥΑ 20977/23.08.2007, το

Τμήμα Ελέγχου Διαφάνειας του ΕΣΡ εκδίδει πιστοποιητικά περί συνδρομής ασυμβίβαστων ιδιοτήτων, εάν εκδοθεί οριστική καταδικαστική απόφαση με ισχύ δεδικασμένου σύμφωνα με τα οριζόμενα από τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 3 του Ν.3310/2005 όπως τροποποιήθηκε με το Ν.3414/2005, μετά από σχετικό έλεγχο. Για την εφαρμογή του άρθρου 5 του ν. 3310/2005, όπως τούτο τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του ν.3414/2005, ενόψει της υπογραφής της σχετικής σύμβασης, οι επιχειρήσεις που συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις, αρκεί να προσκομίζουν, δια των νομίμων εκπροσώπων τους, μόνο στην αναθέτουσα αρχή, πριν την υπογραφή της σύμβασης, υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1986, όπως ισχύει, ότι δεν έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 3 του ν. 3310/2005, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 3414/2005

2.2 Ο έλεγχος νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο

Δυνάμει του άρ. 98 παρ. 1 του Συντάγματος, μετά την αναθεώρηση του 2001, το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι αρμόδιο για τον έλεγχο συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο από την άποψη αυτή, όπως νόμος ορίζει⁷⁸. Ο εκτελεστικός του Συντάγματος νόμος προβλέπει τον υποχρεωτικό προληπτικό έλεγχο νομιμότητας από Κλιμάκιο ενώ η Διοίκηση διατηρεί την ευχέρεια να ζητεί τη διενέργεια του ελέγχου και για επιμέρους φάσεις της σχετικής διαδικασίας που προηγούνται της σύναψης.

Παρέμειναν τα ίδια κατώτατα χρηματικά όρια σε σχέση με την προγενέστερη νομοθεσία, δηλαδή 1.500.000 ευρώ για τις προμήθειες και τις υπηρεσίες, επομένως και για τις μελέτες, και 2.900.000 ευρώ για τα δημόσια έργα. Πάντως, είναι προβληματική η ύπαρξη ποικίλων εξαιρέσεων από το ελεγκτικό στόχαστρο αυτού του διφυούς οργάνου. Στην κατηγορία των εξαιρούμενων συμβάσεων ανήκουν ενδεικτικά⁷⁹:

α) οι συμβάσεις μεγάλης οικονομικής αξίας για αγορά, πώληση ή μίσθωση ακινήτων από το Δημόσιο ή νομικά πρόσωπα που εξομοιώνονται με αυτό,

⁷⁸ Βλ. Α. Μανιάτης, *Δίκαιο Δημοσίων Έργων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2005, σ. 97 επ..

⁷⁹ Ευ. Μπάλας, *Ο προληπτικός έλεγχος των συμβάσεων δημοσίων έργων, παροχής υπηρεσιών και προμηθειών από το Ελεγκτικό Συνέδριο*, ΔηΣΚΕ 2/2005, σ. 159.

β) οι συμβάσεις εξωτερικού και εσωτερικού δανεισμού της Χώρας που συνάπτει το Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία «Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους», για λογαριασμό του Δημοσίου, κατά το άρ. 1 παρ. 2 του Ν. 2628/1998,

γ) οι συμβάσεις προμηθειών μεγάλης οικονομικής αξίας αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας,

Η τελευταία εξαίρεση αποτελούσε κοινωνική πρόκληση καθώς προμήθειες που όχι απλώς αποτελούν μεγάλη επιβάρυνση για τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά και σπουδαίο διακύβευμα για την εθνική άμυνα τελούν σε καθεστώς αδιαφάνειας. Μάλιστα, αποτελεί επαλήθευση της γενικότερης διαπίστωσης ότι η συνταγματική αναθεώρηση του 2001 έχει σε διάφορα σημεία της έναν αμφιλεγόμενο χαρακτήρα καθώς η γραμματική διατύπωση της οικείας συνταγματικής διατάξεως δεν καλύπτει όλες τις συμβάσεις μεγάλης οικονομικής αξίας.

Εξάλλου, με βάση το άρ. 35 παρ. 1 του νόμου 4123/2013 «Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο», στις συμβάσεις προμήθειας αγαθών του άρ. 1 του Ν. 2286/1995, εκτέλεσης έργων και παροχής υπηρεσιών, που συνάπτονται από το Δημόσιο, τα ΝΠΔΔ και τις δημόσιες επιχειρήσεις ή οργανισμούς, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό του 1.000.000 ευρώ διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας της οικείας σύμβασης, πριν από τη σύμβασή της, από Κλιμάκια του Ε.Σ. Στις κατηγορίες συμβάσεων του προηγούμενου εδαφίου, που συνάπτονται από το Δημόσιο και τα υπαγόμενα σε προληπτικό έλεγχο δαπανών ΝΠΔΔ, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων υπερβαίνει το ποσό των 500.000 ευρώ και μέχρι το όριο του προηγούμενου εδαφίου, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας, πριν από τη σύναψή τους, από τον Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που είναι αρμόδιος για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών των φορέων αυτών. Κατά την παρ. 3, ο προβλεπόμενος στην παρ. 1 έλεγχος νομιμότητας επί των συγχρηματοδοτούμενων συμβάσεων προμηθειών, αγαθών, παροχής υπηρεσιών και εκτέλεσης έργων διενεργείται υποχρεωτικά πριν από τη σύναψή τους από Κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη υπερβαίνει το ποσό των 10.000.000 ευρώ.

Κατά την παρ. 9, οι συμβάσεις που διέπονται από το Ν. 3978/2011 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών κα Προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/81/Εκ – Ρύθμιση θεμάτων του

Υπουργείου Εθνικής 'Αμυνας» υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου εφόσον η προϋπολογισθείσα αξία της σύμβασης υπερβαίνει το όριο του 1.000.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ. Από τον έλεγχο εξαιρούνται οι συμβάσεις που προβλέπονται στις περιπτώσεις α', β', γ', στ', ζ' και θ' του άρθρου 17 του Ν. 3978/2011.

Περαιτέρω, μία νεότερη νομοθετική ρύθμιση, αυτή του άρ. 19 του Ν. 3193/2003 ουσιαστικά περιορίζει το πεδίο ελέγχου στον τομέα των συμβάσεων, καθώς ορίζει ότι για τον προσδιορισμό του ύψους του κόστους μίας σύμβασης δεν λαμβάνεται υπόψη ο αναλογών φόρος προστιθέμενης αξίας. Τέλος, με την ειδική ρύθμιση του άρ. 9 του Ν. 3279/2004 προβλέπεται ο έλεγχος αυτός για τις συμβάσεις έργων που χρηματοδοτούνται από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» και έχουν συναφθεί μέχρι την έναρξη ισχύος αυτού του νόμου, χωρίς να έχουν υποβληθεί στον προληπτικό έλεγχο του άρ. 19 παρ. 7 του Οργανισμού του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Εξάλλου, σε περίπτωση που υποβάλλεται σε προληπτικό έλεγχο στο Ε.Σ. σχέδιο σύμβασης η προϋπολογιζόμενη δαπάνη της οποίας είναι κατώτερη των προαναφερόμενων χρηματικών ορίων, το Ε.Σ. στερείται αρμοδιότητας να προβεί στον έλεγχο αυτού και οφείλει να απόσχει του ελέγχου⁸⁰.

Τέλος, δεν στερείται πρακτικής σπουδαιότητας η πρόβλεψη ότι τα Πρακτικά των Κλιμακίων υπόκεινται σε ανάκληση για λόγους πλάνης περί τα πράγματα ή το νόμο, κατόπιν αιτήσεως όπου έχει σπουδαίο έννομο συμφέρον ή του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας. Το αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που εκδικάζει την αίτηση αυτή, είναι αρμόδιο και σχετικά με την άρση της αμφισβήτησης για την έννοια των διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν για αυτές αντίθετες Πράξεις ή Πρακτικά Κλιμακίων ή συνθέσεων αυτών ή υπάρχει αμφιβολία για την αληθινή έννοια αυτών.

⁸⁰ Ε.Σ. Ζ' Κλιμ. 85, 57/2013, 460/2012, και Πράξη 123/2016 του ΣΤ' Κλιμ.

2.3 Ο έλεγχος από την Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων

Με το Ν.4013/2011 συστάθηκε η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, η οποία είναι μία μη συνταγματικά κατοχυρωμένη, ανεξάρτητη διοικητική αρχή του Κράτους με σκοπό μεταξύ άλλων την ανάπτυξη και προαγωγή της εθνικής στρατηγικής, πολιτικής και δράσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Δύναται να ελέγξει μία δημόσια σύμβαση έργου, προμήθειας ή υπηρεσίας, στο πλαίσιο δειγματοληπτικού ελέγχου.

Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 2

1. Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας προτίθεται να συμβληθεί με ανάδοχο προμηθευτή ενός οπλικού συστήματος αξίας 6.000.000 ευρώ. Πρέπει να υποβάλει το σχέδιο σύμβασης σε προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου;
2. Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης υπέβαλε στο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου για προληπτικό έλεγχο νομιμότητας το σχέδιο σύμβασης που αφορά σε προμήθεια και εγκατάσταση συστημάτων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην κοινότητα του Δημοκρίτειου Πανεπιστήμιου Θράκης, προϋπολογιζόμενης δαπάνης 1.275.652,20 ευρώ χωρίς ΦΠΑ. Το φυσικό αντικείμενο αυτής της σύμβασης είναι συγχρηματοδοτούμενο. Τι θα αποφασιστεί από το Κλιμάκιο;

Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 2

1. Ναι, διότι πλέον οι προμήθειες αυτού του Υπουργείου δεν εξαιρούνται από τον ελεγκτικό μηχανισμό του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ανεξαρτήτως του οικονομικού τους αντικειμένου, και επειδή η αξία της σύμβασης είναι ανώτερη του 1.000.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ. Το όριο αυτό, τόσο για τις προμήθειες όσο και για υπηρεσίες είναι 1.500.000 ευρώ, άρα η μελέτη δημοσίου έργου, νοούμενη ως παροχή υπηρεσίας, δεν υπάγεται στον έλεγχο λόγω του μικρού οικονομικού της αντικειμένου.
2. Το Κλιμάκιο θα αποφασίσει ότι απέχει από τον προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας διότι πρόκειται για σύμβαση κατώτερη του προβλεπόμενου στο άρ. 35 του Ν. 4129/2013 χρηματικού ορίου, που είναι 10.000.000 ευρώ όταν πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενα φυσικά αντικείμενα (και 1.000.000 ευρώ για μη συγχρηματοδοτούμενα), χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο αναλογών φόρος προστιθέμενης αξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Νομικό καθεστώς των ΣΔΙΤ

3.1 Επιλέξιμοι δημόσιοι φορείς και έννοια των ΣΔΙΤ

Καινοτόμες ρυθμίσεις έχουν εισαχθεί με το Ν. 3389/2005⁸¹, με τον οποίο για πρώτη φορά στην Ελλάδα δημιουργείται νομικό πλαίσιο για κατά νομική ακριβολογία συμπράξεις μεταξύ δημόσιου τομέα και ιδιωτικού.

Ως «Δημόσιοι Φορείς» νοούνται οι ακόλουθοι⁸²:

- α) το Ν.Π.Δ.Δ. του ελληνικού Δημοσίου (Κράτος σε στενή έννοια),
- β) οι Ο.Τ.Α. (Δήμοι και Περιφέρειες) και οι τοπικές ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων⁸³,
- γ) τα (υπόλοιπα) Ν.Π.Δ.Δ., ειδικών σκοπών, π.χ. το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,
- δ) οι ανώνυμες εταιρείες των οποίων το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου ανήκει στους παραπάνω υπό (α) έως (γ) φορείς ή σε άλλη ή άλλες ανώνυμες εταιρείες που υπάγονται στην παρούσα περίπτωση.

Οι φορείς αυτοί, ως εκπρόσωποι δηλαδή του δημόσιου τομέα, έχουν τη διακριτική ευχέρεια σε τομείς της αρμοδιότητάς τους να συνάπτουν έγγραφες συμβάσεις συνεργασίας από επαχθή αιτία, οι οποίες ονομάζονται «Συμβάσεις Σύμπραξης», με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, για την εκτέλεση έργων ή και την παροχή υπηρεσιών.

Αυτή η διατύπωση του νόμου είναι κακότεχνη, έχοντας προκαλέσει σε μερίδα της θεωρίας την αντίληψη ότι ο νόμος προβλέπει ως ΣΔΙΤ μόνο τις συμβάσεις εκτέλεσης τεχνικών έργων και τις μεικτές συμβάσεις εκτέλεσης τεχνικών έργων και παροχής υπηρεσιών, αποκλείοντας την εναλλακτική περίπτωση των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών⁸⁴. Μία τέτοια ερμηνεία όχι απλώς δεν είναι η κρατούσα αλλά συνιστά παρερμηνεία του νόμου, όπως φαίνεται και από τη διατύπωση που χρησιμοποιείται σε άλλες διατάξεις του ίδιου κειμένου, ιδίως της παρ. 1 του άρ. 14 που κάνει λόγο για

⁸¹ ΦΕΚ Α' 232/22-9-2005 «Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα».

⁸² Άρ. 1 του Ν. 3389/2005.

⁸³ Η πρόβλεψη για τις τοπικές ενώσεις δήμων και κοινοτήτων προστέθηκε με το άρ. 25 του Ν. 3775/2009.

⁸⁴ Α. Τσιρωνάς, *Η νομική φύση των συμβάσεων Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) του Ν. 3389/2005*, ΕΔΔΔΔ 3/2008, σ. 627.

συμβάσεις έργου, υπηρεσιών και μεικτές. Συνεπώς, συνιστάται να αναδιατυπωθεί ο ορισμός ως εξής:

«Συμβάσεις σύμπραξης (ΣΔΙΤ) είναι έγγραφες συμβάσεις συνεργασίας, από επαχθή αιτία, των δημόσιων φορέων με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα είτε για την εκτέλεση έργων είτε για την παροχή υπηρεσιών».

Παρεπόμενα σύμφωνα είναι συμβάσεις στις οποίες συμβάλλονται δημόσιοι φορείς με τρίτους ή και ιδιωτικοί φορείς με τρίτους (π.χ. συμβάσεις δανείου) και αποτελούν παρεπόμενα, συνεπώς δευτερεύοντα, σύμφωνα συμβάσεων σύμπραξης ή συνάπτονται σε εκτέλεση συμβάσεων σύμπραξης (εκτελεστικά σύμφωνα).

3.2 Η καινοτομία της εταιρείας ειδικού σκοπού

Οι τράπεζες δανείζουν, όσον αφορά μία σύμβαση ΣΔΙΤ, είτε το Δημόσιο Φορέα Σύμπραξης είτε, δυσκολότερα, τον Ιδιωτικό Φορέα Σύμπραξης.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι τράπεζες είναι ανώνυμες εταιρείες που έχουν επομένως αποκτήσει την εμπορική ιδιότητα κατά το τυπικό σύστημα κτήσης. Αυτές οι εμπορικές επιχειρήσεις δεν επενδύουν σε μία ΣΔΙΤ, επιθυμούν επομένως να έχουν μηδενική ζημία. Αντίθετα, ρισκάρει οικονομικά και συνεπώς επενδύει, λόγω χάρη, ο Δημόσιος Φορέας Σύμπραξης σε μία ανταποδοτική σύμβαση ΣΔΙΤ ή σε μία σύμβαση παραχώρησης.

Για την εξασφάλιση των συμφερόντων των τραπεζών, προβλέπεται ότι στις συμβάσεις σύμπραξης ή στα οικεία παρεπόμενα σύμφωνα οι ιδιωτικοί φορείς συμβάλλονται μέσω των Α.Ε. ειδικού σκοπού. Αυτό το δόκιμο σε διεθνή κλίμακα για τις συμβάσεις ΣΔΙΤ νομικό σχήμα του εμπορικού δικαίου ονομάζεται στα αγγλικά «Εταιρεία Ειδικού Σκοπού» («Special Purpose Company») ή συνηθέστερα «Όχημα Ειδικού Σκοπού» («Special Purpose Vehicle»). Πρόκειται για μία επιτυχή, σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα, καινοτομία για τις ΣΔΙΤ, καθώς η εταιρεία χρησιμοποιείται για να εξυπηρετήσει αποκλειστικά τους σκοπούς της εκάστοτε σύμβασης σύμπραξης και συνεπώς δεν βαρύνεται με αλλότρια χρέη. Εδρεύει στην Ελλάδα και λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του κωδικοποιητικού Ν. 2190/1920. Μέτοχοι επιτρέπεται να

είναι μόνο οι ιδιωτικοί φορείς κατά την έννοια του νόμου για τις ΣΔΙΤ, καθώς και τρίτοι που μπορούν να αποκτήσουν μετοχές σύμφωνα με τις ειδικές προβλέψεις του ίδιου νόμου, το καταστατικό της εταιρείας και τυχόν ειδικές προβλέψεις της σύμβασης σύμπραξης, με εξαίρεση τους δημόσιους φορείς. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται νομικά ότι η σύμπραξη, με τη μορφή της σύμβασης ΣΔΙΤ, του δημοσίου τομέα δεν θα γίνει με τον εαυτό του, ή έστω και με τον εαυτό του.

3.3 Ευρύτερες ρυθμίσεις για τις ΣΔΙΤ

Αντανακλώντας τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, προβλέπεται ότι δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο Σύμπραξης οι δραστηριότητες που κατά το Σύνταγμα ανήκουν άμεσα και αποκλειστικά στο Κράτος και ιδίως:

- η εθνική άμυνα,
- η αστυνόμευση,
- η απονομή της δικαιοσύνης και
- η εκτέλεση των ποινών που επιβάλλονται από τα αρμόδια δικαστήρια⁸⁵.

Οι Συμπράξεις μπορούν να υπάγονται στις διατάξεις του νόμου αυτού εφόσον πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) Έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων ή και την παροχή υπηρεσιών που ανήκουν στην αρμοδιότητα των Δημόσιων Φορέων με βάση διάταξη νόμου ή σύμβαση ή το καταστατικό τους,
- β) προβλέπουν ότι οι Ιδιωτικοί Φορείς, έναντι ανταλλάγματος που καταβάλλεται εφάπαξ ή τμηματικά από τους Δημόσιους Φορείς ή τους τελικούς χρήστες των έργων ή υπηρεσιών αυτών, αναλαμβάνουν ουσιώδες μέρος των κινδύνων που συνδέονται με τη χρηματοδότηση, την κατασκευή, τη διαθεσιμότητα ή τη ζήτηση του αντικειμένου της Σύμπραξης και των συναφών κινδύνων, όπως, κατά ενδεικτική αναφορά, το διαχειριστικό και τον τεχνικό κίνδυνο,

⁸⁵ Άρ. 2 παρ. 3.

γ) Προβλέπουν ότι η χρηματοδότηση, ολικά ή μερικά, της κατασκευής των έργων ή της παροχής των υπηρεσιών θα γίνει με κεφάλαια και πόρους που εξασφαλίζουν οι Ιδιωτικοί Φορείς και

δ) το συνολικό συμβατικό προϋπολογιζόμενο κόστος της υλοποίησης του αντικειμένου της Σύμπραξης δεν υπερβαίνει το ποσό των 500.000.000 ευρώ χωρίς συνυπολογισμό του αναλογούντος Φόρου Προστιθέμενης Αξίας⁸⁶.

Πάντως, καθιερώνεται η ασφαλιστική δικλείδα της υπαγωγής Συμπράξεων χωρίς να συντρέχει μία ή περισσότερες από τις τρεις τελευταίες προϋποθέσεις, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εφόσον ληφθεί σχετική ομόφωνη απόφαση του αρμόδιου κυβερνητικού οργάνου⁸⁷.

Πρόκειται για τη συνιστώμενη με το νόμο αυτό Διυπουργική Επιτροπή Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα⁸⁸, αποτελούμενη από τον προεδρεύοντα Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, τον Υπουργό Ανάπτυξης και τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ως τακτικά μέλη, και τον Υπουργό ή τους Υπουργούς που εποπτεύουν καθένα από τους Δημόσιους Φορείς που προβλέπεται να συμμετάσχουν στη Σύμπραξη ή και να συμβληθούν στη Σύμβαση Σύμπραξης ή και στα Παρεπόμενα Σύμφωνα, ως έκτακτα μέλη.

Αποφασίζει κατόπιν εισηγήσεων της συνιστώμενης στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών Ειδικής Γραμματείας Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα⁸⁹ εξειδικεύοντας την κυβερνητική πολιτική για την εκτέλεση έργων και την παροχή υπηρεσιών με τη συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων.

Ειδικότερα, με αποφάσεις του το συλλογικό κυβερνητικό όργανο:

(α) εγκρίνει την υπαγωγή Συμπράξεων στις διατάξεις του νόμου αυτού ή ανακαλεί τέτοιες εγκρίσεις,

(β) αποφασίζει την ένταξη στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του καταβλητέου στους Ιδιωτικούς Φορείς συμβατικού ανταλλάγματος,

⁸⁶ Άρ. 2 παρ. 1.

⁸⁷ Άρ. 2 παρ. 2.

⁸⁸ «Δ.Ε.Σ.Δ.Ι.Τ.».

⁸⁹ «Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ.».

(γ) αποφασίζει για τη συμμετοχή ή μη του Δημοσίου στη χρηματοδότηση της κατασκευής των έργων ή της παροχής των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της Σύμπραξης και

(δ) λαμβάνει κάθε άλλη συναφή απόφαση⁹⁰.

Η Ειδική Γραμματεία γνωστοποιεί στους κατά περίπτωση αρμόδιους Δημόσιους Φορείς την ένταξη έργων ή υπηρεσιών της αρμοδιότητάς τους στον Κατάλογο Προτεινόμενων Συμπράξεων και τους καλεί σε αποκλειστική δίμηνη προθεσμία από τη λήψη της σχετικής ειδοποίησης να υποβάλουν αίτηση στη Διυπουργική Επιτροπή για την υπαγωγή της συγκεκριμένης Σύμπραξης στις διατάξεις του νόμου αυτού. Το κυβερνητικό όργανο μέσα σε δύο μήνες από τη διαβίβαση σε αυτό των Αιτήσεων εκδίδει απόφαση με την οποία εγκρίνει ή απορρίπτει, εν όλω ή εν μέρει, τις Αιτήσεις⁹¹.

Ίσως η πλέον συζητήσιμη διάταξη του νομοθετήματος είναι εκείνη που αφορά το συμβατικό πλαίσιο και την εφαρμοστέα νομοθεσία. Στις συμπράξεις που έχουν υπαχθεί στο καθεστώς του νόμου αυτού εφαρμόζονται οι όροι της Σύμβασης Σύμπραξης και συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας⁹². Στην οικεία αιτιολογική έκθεση διευκρινίζεται ότι κατ' αρχήν δεν έχει εφαρμογή η νομοθεσία περί Δημοσίων Έργων, όπως ο βασικός νόμος για την κατασκευή των έργων και το αντίστοιχο Π.Δ.. Πάντως, επιχειρείται να διασφαλιστεί ότι η Σύμβαση θα περιλαμβάνει ρυθμίσεις για όλα τα ζητήματα που κρίνονται αναγκαία για την απροβλημάτιστη εκτέλεσή της. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι οι Συμβάσεις Σύμπραξης και τα Παρεπόμενα Σύμφωνα περιλαμβάνουν σαφή και αναλυτική περιγραφή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών σε σχέση με το αντικείμενο της Σύμπραξης. Επίσης, ο νόμος παραθέτει ένα μακροσκελή ενδεικτικό κατάλογο των θεμάτων που πρέπει να συνομολογηθούν μεταξύ των οποίων είναι οι απαιτήσεις υγιεινής και ασφάλειας καθώς και το εφαρμοστέο δίκαιο. 'Αρα, επιτρέπεται να προβλεφθεί η εφαρμογή της νομοθεσίας των δημοσίων έργων καθώς και των μελετών και συναφών υπηρεσιών⁹³. Αυτό που είναι ενδιαφέρον είναι ότι το ΤΕΕ αποπειράται να αντιστρέψει αυτή τη δυναμική διατυπώνοντας τη θέση ότι εφόσον οι ΣΔΙΤ αποτελούν δημόσιες συμβάσεις, πρέπει να υπαχθούν στη διάταξη του άρ. 19 του Ν. 3316/2005. Ειδικότερα, προτείνεται η ρητή τροποποίηση αυτής της διάταξης, που,

⁹⁰ 'Αρ. 3.

⁹¹ 'Αρ. 4 παρ. 3.

⁹² 'Αρ. 17 παρ. 1 χωρίον β'.

⁹³ Βλ. Ε. Καράβη, Α. Μποκολίνη, *Συμβάσεις ΣΔΙΤ. Σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2005, υποσ. στη σ. 54.

κατά τα προαναφερθέντα, αποτελεί προβολή βασικών ρυθμίσεων του μελετητικού δικαίου στην περίπτωση της εκπόνησης ή τροποποίησης μελέτης από εργοληπτική επιχείρηση που εκτελεί δημόσιο έργο⁹⁴.

Γενικότερα, ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του νομοθετήματος είναι η παροχή κινήτρων στους Δημόσιους Φορείς και τους ιδιωτικούς έτσι ώστε να επιλέγουν τη μέθοδο των Συμπράξεων για την εκτέλεση των έργων ή την παροχή των υπηρεσιών. Έτσι, κάθε διαφορά που προκύπτει σχετικά με την εφαρμογή, την ερμηνεία ή το κύρος Συμβάσεων Σύμπραξης ή των Παρεπόμενων Συμφώνων επιλύεται με διαιτησία⁹⁵, η οποία μάλιστα αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης στην αντίστοιχη σύμβαση ή σύμφωνο.

⁹⁴ Ν. Ταχιάος, *Μελέτες Δημοσίων Έργων*, Εισήγηση στην Ημερίδα ΤΕΕ στην Αθήνα την Πέμπτη 23 Μαρτίου 2006 με θέμα «Μελέτη – Επίβλεψη – Κατασκευή Δ.Ε.», σ. 6.

⁹⁵ Άρ. 31 παρ. 1.

Εκφώνηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 3

1. Μπορεί να συνάψει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων σύμβαση σύμπραξης με ιδιωτική επιχείρηση για την κατασκευή ενός τεχνικού έργου, στην οποία προβλέπεται ότι η συνολική χρηματοδότηση της κατασκευής του θα γίνει με κεφάλαια και πόρους που εξασφαλίζει το ελληνικό Δημόσιο;
2. Μία Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση συμβάλλεται με μία ιδιωτική εταιρεία για την κατασκευή του διδακτηρίου ενός Λυκείου της περιφέρειάς της συνάπτοντας σύμβαση σύμπραξης. Η σύμπραξη αυτή διέπεται από το Ν. 1418/1984 και το Π.Δ. 609/1985 όσον αφορά την κατασκευή του κτιρίου;
3. Ένας Δήμος συνάπτει σύμβαση σύμπραξης με μία ιδιωτική επιχείρηση. Κατά το σχετικό νόμο, οι διαφορές που μπορεί να προκύψουν από την εφαρμογή αυτής της σύμβασης επιλύονται από τα πολιτικά δικαστήρια;

Ενδεικτική απάντηση άσκησης αυτοαξιολόγησης 3

1. Ναι, κατ' εξαίρεση, εφόσον ληφθεί σχετική ομόφωνη απόφαση του αρμόδιου κυβερνητικού οργάνου.
2. Η σύμβαση διέπεται από τους όρους της σύμβασης σύμπραξης και συμπληρωματικά από τον Αστικό Κώδικα. Εφόσον επομένως η σύμβαση παραπέμπει στη σχετική κείμενη νομοθεσία, όπως αυτή για την κατασκευή των δημοσίων έργων, ισχύει και αυτή.
3. Όχι, κατά το νόμο αυτό κάθε διαφορά που προκύπτει σχετικά με την εφαρμογή, την ερμηνεία ή το κύρος σύμβασης σύμπραξης επιλύεται με διαιτησία⁹⁶. Μάλιστα, ο εναλλακτικός αυτός μηχανισμός επίλυσης σε σχέση με τη δικαστική οδό αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης στην ίδια τη σύμβαση.

⁹⁶ Άρ. 31 παρ. 1.

Συγκεντρωτικός κατάλογος ελέγχου

Α. Εκφώνηση

1. Η αποστράγγιση της λίμνης στην Εύβοια θεωρείται:
 - Α. παράδειγμα σύμβασης Σ.Δ.Ι.Τ.
 - Β. παράδειγμα έργου που κατασκευάζεται με συγχρηματοδότηση.
 - Γ. παράδειγμα του ιστορικού χαρακτήρα του Δικαίου Τεχνικών Έργων.
 - Δ. Δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
2. Το αρχαίο Πολεοδομικό Δίκαιο έχει ως παράδειγμα:
 - Α. τον Κεραμικό.
 - Β. τον Ιπποδάμειον τρόπον
 - Γ. ισχύουν και το Α και το Β.
 - Δ. την πολεοδομία της Αθήνας.
3. Δειγματοληπτικό έλεγχο των συμβάσεων δημοσίων έργων κάνει:
 - Α. το Ελεγκτικό Συνέδριο
 - Β. η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων.
 - Γ. Ισχύουν και το Α και το Β.
 - Δ. το Συμβούλιο της Επικρατείας.
4. Δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) αντικείμενα:
 - Α. Που συνίστανται στην εκτέλεση των ποινών που επιβάλλονται από τα δικαστήρια.
 - Β. Που κατά το Ν. 3389/2005 το συνολικό συμβατικό κόστος υλοποίησής τους υπερβαίνει το προβλεπόμενο χρηματικό ποσό (των 500.000.000 ευρώ χωρίς συνυπολογισμό Φ.Π.Α.) εκτός αν ληφθεί σχετική ομόφωνη απόφαση του αρμόδιου κυβερνητικού οργάνου.
 - Γ. Ισχύουν και το Α και το Β.
 - Δ. Που συνίστανται στην κατασκευή των κτιρίων των δικαστικών φυλακών ή των σωφρονιστικών καταστημάτων.
5. Ο Ν. 3144/2003:
 - Α. προβλέπει ότι όλες οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν έστω και έναν εργαζόμενο πρέπει να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες ιατρού εργασίας.
 - Β. προβλέπει ότι στις επιχειρήσεις που απασχολούν κατά ετήσιο μέσο όρο πάνω από 50 εργαζόμενους, πρέπει να χρησιμοποιούνται υπηρεσίες τεχνικού ασφαλείας.
 - Γ. Καθορίζει τον ελάχιστο πραγματικό χρόνο απασχόλησης του τεχνικού ασφαλείας και του ιατρού εργασίας σε μία επιχείρηση.
 - Δ. Δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.

Συγκεντρωτικός κατάλογος ελέγχου

Β. Λύση

1.Γ.

2.Γ.

3. Β

4.Γ

5.Δ

ΣΥΝΟΨΗ

Το Δίκαιο Τεχνικών Έργων έχει μία μεγάλη ιστορία με τυπικό παράδειγμα τη σύμβαση παραχώρησης τεχνικού έργου. Έχει θεμελιώδη χαρακτήρα, είναι συγγενές με το Δίκαιο της Τέχνης, έχει χαρακτήρα ρυθμιστικό της Πληροφορικής και των Τηλεπικοινωνιών καθώς και μεικτό χαρακτήρα (αποτελείται κυρίως από κανόνες Δημοσίου Δικαίου αλλά υπάρχουν και κανόνες του Ιδιωτικού Δικαίου). Επιπλέον, ρυθμίζει την ευεξία (υγεία και ασφάλεια) των μελών του κοινωνικού συνόλου.

Το Σύνταγμα επιβάλλει τον έλεγχο ανεξάρτητων κρατικών οργάνων σε δημόσιες συμβάσεις. Έτσι, εισήχθη ο έλεγχος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ήδη για να χορηγηθεί πιστοποιητικό διαφάνειας στον ανάδοχο, χωρεί σε δημόσιες συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών αξίας από 1.000.000 ευρώ και στις συμπληρωματικές συμβάσεις. Η έκδοση πιστοποιητικού έχει κατ' αρχάς αντικατασταθεί με την υποβολή σχετικής υπεύθυνης δήλωσης από τον ανάδοχο. Η άλλη έκφανση της προσυμβατικής αυτής διαδικασίας είναι ο έλεγχος νομιμότητας από Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου για συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, αξίας ανώτερης του 1.000.000 ευρώ ή (αν πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενα φυσικά αντικείμενα 10.000.000 ευρώ). Υπάρχει και η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων η οποία έχει αρμοδιότητα δειγματοληπτικού ελέγχου στις δημόσιες συμβάσεις.

Εξάλλου, καινοτομία εισάγεται με το Ν. 3389/2005, για τις συμβάσεις Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), οι οποίες διέπονται από τους όρους της εκάστοτε Σύμβασης Σύμπραξης και συμπληρωματικά από τον Αστικό Κώδικα.